

DE PLATE
(!)(!)(!)(!)(!)(!)(!)

Tijdschrift van de Oostendse Heemkundige kring "De Plate", v.z.w.

Hoofredacteur : O. VILAIN
Rogierlaan 38, bus 11
8400 OOSTENDE

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen ondertekende bijdragen.
10e jaargang, nr 10 oktober 1981.

INHOUDSTAFEL VAN DIT NUMMER ZIE LAATSTE BLADZIJDE.

OCTOBER-ACTIVITEIT.

De OOSTENDSE HEEMKUNDIGE KRING "DE PLATE" heeft de eer en het genoegen u uit te nodi-
gen op de voordracht gevolgd door een Oostendse taalquiz die doorgaat op :

donderdag 29 oktober 1981 om 20u30

in de Conferentiezaal van de V.V.F. Oostende dr. Colensstraat 6 Oostende
met als onderwerp : HET OOSTENDSE DIALEKT
en als spreker de heer Roland DESNERCK.

Zoals alle Westvlaamse dialecten is het Oostends zeer conservatief en lijkt het nog
betrekkelijk goed op het Middelnederlands. Sedert het einde van Wereldoorlog II onder-
gaat het echter de invloed van het Algemeen Nederlands en verliest het jaarlijks een
massa van zijn sierlijke en minder sierlijke veren. Dank zij ons geacht medelid Roland
DESNERCK, taalleraar, werd wat overbleef verzameld in zijn nu reeds meer dan bekend
OOSTENDS WOORDENBOEK. Toen dit in 1972 verscheen ging er voor veel Oostendenaars,
taalgeleerden en volkskundigen een sinds lang gekoesterde droom in vervulling.

Sedert het verschijnen van zijn woordenboek is Roland DESNERCK noest blijven door-
speuren in de rijke bodem van de Oostendse taaltuin. Het resultaat hiervan publiceert
de hij als een aanvulling van de tweede uitgave van zijn boek. Samen met zijn vader
realiseerde hij ook een monumenteel werk in twee delen over de Vlaamse Visserij.
Zijn voordracht wordt gevolgd door een Oostendse taalquiz, voorwaar een origineel
idee, waaraan enkele typische Oostendse prijzen verbonden zijn.

Een door en door Oostendse avond die geen enkel Oostendenaar, aangespoeld of niet,
mag missen. Zoals altijd is de toegang vrij en kosteloos en zijn ook niet-leden
hartelijk welkom.

J.B.D.

EERSTE DECEMBERACTIVITEIT

Oostendse kleinkunstavond.

Op vrijdag 11 december om 19u30 stipt gaat onze jaarlijkse kleinkunstavond door in
het zeer mooie kader van het KONINGINNEHOF in het Maria-Hendrikapark, beter gekend
als het Bosje. Op het programma staat een door en door Oostendse accordeonformatie
onder leiding van de zeer gekende ASTRID DE LAENDER. De formatie brengt ons een maai-
er van liedjes van eigen bodem.

Zoals altijd wordt dit optreden voorafgegaan door ons jaarlijks etentje. Op het menu
staat een typische Oostendse visschotel. Het geheel wordt voorafgegaan door aperitief,
traditiegetrouw, aangeboden door de kring.

Deelname aan de ksoten 375 francs per persoon. Hierin is maaltijd en optreden begre-

pen. Inschrijvingen door overschrijving van voornoemde som op postrekening

000-0507753-55
J.B. Dreesen
Rode Kruisstraat 4
8400 OOSTENDE

met vermelding "INSCHRIJVING DE PLATE FEEST VAN 11 DECEMBER 1981 en dit tot uiterlijk maandag 7 december 1981. Wij rekenen op de aanwezigheid.

J.B.D.

O S T E N D I A N A IV

Geschied-, Familie- en Heemkundig Jaarboek Oostende en Kuststreek

Uitgave :

Vlaamse Vereniging voor Familiekunde Afdeling Oostende-Veurne v.z.w.

in samenwerking met de
Oostendse Heemkundige Kring "De Plate", v.z.w.

INHOUDSTAFEL

J. DE VRIENDT	De Gentse voorouders van de Oostendse Burgemeester Julien Goekint (1465-1759)
Y. DINGENS	Een halve eeuw franstalig onderwijs te Oostende : Het Instituut des Dames du Sacré-Coeur
J. MERTENS	Oostendse schepen te Kanton (1719)
M. CONSTANDT	Het kansspel te Oostende vóór 1914
W. DEBROCK	Jean-Joseph-Pierre Maclagan, Oostends organist
G. BILLIET	Het Oostends dialect in 1885 volgens de enquête van Prof. P.Willems
N. HOSTYN	De orgelkunstenaar Léandre Vilain (1866-1946)
E. VAN HAVERBEKE	De kwartierstaten : J. Denorme; J. Goekint; A. Laridon
R. LEROY	De postwaardestukken van Oostende
P. VANDEWALLE	De landbouw te Oostende in de negentiende eeuw
L. DANHIEUX	(nog niet medegedeeld)
O. VILAIN	Het iconografisch belang van de porseleinkaart te Oostende
J. COOPMAN	De armenschool te Oostende (1682)1795)
R. BOTERBERGE	Nog over de grote vrand van Blankenberge in 1719.

Nuttige inlichtingen

Datum van verschijnen : Eind 1981 - begin 1982.

Uitgave : Het boek wordt typografisch gedrukt in een Garamont corpus 10 letter op wit houtvrij papier van 100 fr., voorzien van talrijke illustraties op kunstdrukpapier. Het aantal bladzijden zal rondde 20 liggen, plus de illustraties.

Prijs bij voorintekening : 425,- fr over te schrijven op postrekening nr.000-0300831-34 VLAAMSE VERENIGING VOOR FAMILIEKUNDE, AFDELING OOSTENDE te Oostende. Uiterste datum voorintekening 31 oktober 1981, na deze datum wordt de prijs op 500,- fr gebracht. De lijst der intekenaars wordt in het boek gepubliceerd. OPGELET ! BEDRAG VOORINTEKENING STEEDS VERHOGEN MET 30,- F PORTKOSTEN A.U.B. !!!

Steunkomitee : Mits overschrijving van minimum 600,- F kan u deel uitmaken van het steunkomitee, eveneens gepubliceerd in het boek.

Beschermkomitee : Mits overschrijving van minimum 1.000,- F kan u deel uitmaken van het beschermkomitee.

Oplage : De oplage is beperkt tot 500 genummerde exemplaren.

Redaktiesekretaris : E.A. VAN HAVERBEKE.

Le Mont Cassel

In het vlakke Frans-Vlaanderen maakt de Kasselberg een verrassende indruk. Grandioos is het panorama dat men van op het terras, waar vroeger het kasteel stond, geniet: Duinkerke, Sint-Omaars, Watenberg, Ariën, ook Ieper en Poperinge.

Van het station naar het stadje, per koets, is het een half uur klimmen. Het doet A.V. denken aan Laon maar nog meer aan Langres. Opvallend zijn de witte muren van Kassel en zijn windmolens. Vooral die op het burchtterrein maakt groot gedruis.

Kassel heeft nog zijn feodaal uitzicht bewaard. Zijn Vlaams karakter is minder uitgesproken. Wel zijn zijn burcht met torens en wallen verdwenen maar de steile straten, de hellingen en de trappen, de steegjes achter een gewelf door, de straatkeien, zijn kerk, alles herinnert aan zijn gotisch verleden. Kassel is een verloren burg die sommige stadjes aan de Rhone te binnen roept. Het ziet er gesloten uit en winderig. Op de flanken van de heuvel bergt het zijn huizen waarvan de benedenverdieping onder het straatpeil ligt en verder ondergronds doorloopt.

's Zomers wordt Kassel bezocht door Duinkerkse badgasten en Engelse toeristen. Dat brengt wat leven in het anders doodse plaatsje en ook wat nering want handel en nijverheid bloeien hier niet. Wegens de hoogteligging is de lucht hier zuiver en daarom zitten hier veel kinderen uit het omliggende in de pensionaten en in het college.

Kassel is altijd een bevoorrechte plaats geweest. Werd het niet "Vlaanderens lusthof" genoemd! In Latijnse gedichten werd zijn lof verkondigd. Sanderus geeft een beschrijving van het oude stadje en een uitvoerig plan (waarop de arx antiqua, de oude burcht, met de windmolen, en de Sint-Pieterskerk domineren -cf. Verheerl. Vlaand., dl II, bk V, pp. 151-156).

Het slotterras is inderdaad een merkwaardige uitkijkpost. Het is duidelijk dat de vroegere burcht oninneembaar was en waarom hier rondom zoveel veldslagen plaats hadden.

De Romeinen hebben dat oorspronkelijk "Castellum Morinorum" tot hun voordeel aangewend. Zij maakten van Kassel het uitgangspunt van verscheidene verharde wegen waarvan men nog sporen in de streek vindt. Tijdens de middeleeuwen werd Kassel in allerlei strubbelingen verwickeld. Zijn burcht speelde daarbij een vooraanstaande rol. De eerste slag bij Kassel werd in 1071 gewonnen door (de energieke en heerszuchtige) Robrecht de Fries. Hij versloeg er de in Vlaanderen niet geliefde gravin Richildis van Henegouwen, weduwe van zijn broer Boudewijn VI, graaf van Vlaanderen. Na enkele verwickelingen werd Robrecht de Fries door de Franse koning Filips I als graaf van Vlaanderen erkend. Hij bouwde kastelen en vergrootte de naburige steden. Voor Kassel met zijn hoge betrouwbare muren had hij een voorliefde. Zijn excommunicatie door de paus kocht hij af door hier de Sint-Pieterskerk te bouwen (1072-1076).

In de 13e en de 14e eeuw is Kassel weer het toneel van politiek geweld. Filips-August maakt zich meester van de stad kort na de zo belangrijke slag bij Bouvines (1214) waar hij de Vlaamse graaf Ferrand van Portugal gevangen neemt.

In 1328 verovert Filips VI van Valois de stad na de bloedige nederlaag der Vlaamse gemeenten. Froissart, de Henegouwse partijdige kroniekschrijver van de adel, heeft de gebeurtenissen van die dag (23 augustus 1328) verhaald. Hij lustte die Vlaamse op-roerlingen niet. De Vlamingen, in Kassel verschanst, daalden 's avonds in drie storm-colonnen, in de grootste stilte, van de berg af om het Franse leger te verrassen. Maar hun plan mislukte "par la grâce et la volonté de Dieu". De Franse ridders kregen de tijd om zich te weer te stellen en geen enkele van de 16.000 Vlamingen ontsnapte. In de Vlaamse kronieken wordt anders geoordeeld. De Vlaamse gemeenten waren onderdrukt door graaf Lodewijk van Nevers wiens ongerechtigheden door de Franse koning zelf erkend werd.

Hun leider, "le tisserand Claes Zannequin" treedt op als een volkstribuun. Vermoed als viskoopman dringt hij in het Franse kamp binnen en vindt er de ridders aan het feesten. Hij denkt dat hij ze zal verslaan en boet zijn mislukking met zijn leven. Tot zo ver A.V.

Ik veroorloof mij hier een korte uitweiding over die bewuste opstand van het Vlaamse kustland en over Zannekin en steun daarbij op recente wetenschappelijke literatuur.

Waar A. Valabrègue die legendarische vermommingsanekdote betreffende Zannekin gehaald heeft, weet ik niet. In de ernstige geschriften die ik geraadpleegd heb (zie de bibliografie hieronder), komt die niet voor. Die bloedige afrekening bij Kassel is het einde van de grimmige rebellie van het kustland die - met hoogten en laagten - bijna vijf jaar duurde (november 1323 - augustus 1328). De achtergrond daarvan is nog altijd niet volkomen opgehelderd wegens de karigheid en de eenzijdigheid van de bronnen die alleen het standpunt van de machthebbers verdedigen. Zoveel is zeker dat de opstand - eerst in het Brugse Vrije en in de kasselrijen Veurne, Sint-Winoksbergen en Broekburg uitgebroken - veroorzaakt werd door de misbruiken gepleegd door de keurheren, schepenen en edellieden - in dienst van de volksvreemde graaf Lodewijk van Nevers - bij het bepalen van ieders aandeel in de heffingen. Naast de fiscale en economische factor speelt ook de sociaal-politieke tegenstelling een belangrijke rol : boeren tegenover adel en patriciërs en Klauwaerts tegenover Leliaerts. Ook ambachtslieden, rijke poorters en zelfs edelen namen deel aan het verzet. Het was dus geen loutere boerenopstand maar een strijd om de macht tussen twee kampen.

In elke kasselrij koos de boerenbevolking zich hoofdmannen. Met felle verbittering en haat werd er van weerskanten gebrand en vermoord. Het was een burgeroorlog die, zoals overal, met wreedheid en represailles werd gevoerd. In een bevelschrift van 21 januari 1325 om de opstand te onderdrukken - document waarin de naam Colin Zannekin voorkomt - geeft Lodewijk van Nevers opdracht de boeren, waar het kon, te doden, hun hoeven plat te branden, hun landerijen onder water te zetten.

Nikolaas Zannekin - waarover men eigenlijk weinig weet - was een welgestelde boer uit Lampernisse waar hij 30 gemeten land of ca. 17 Ha bezat. Hij was hoofdman van Veurne-Ambacht en zeker niet de leider van de opstand want hij kreeg zijn instructies uit Brugge.

De rebellen beheersten het hele Vlaamse kustland (tot aan de Aa in het huidige Frans-Vlaanderen) en controleerden Ieper en Kortrijk. Brugge, waar de graaf van juni tot 1 december 1325 gevangen was gehouden, had de leiding genomen. Toch was het geen nationale opstand. Het machtige Gent immers, dat onder het bewind stond van het rijke en Leliaertsgezinde patriciaat, bleef de graaf trouw. Het had honderden oproerige wevers verbannen en opstandige bewegingen in de Vier Ambachten en in het land van Waas onderdrukt. Ook Oudenaarde en Aalst kozen de zijde van de graaf.

Lodewijk van Nevers, niet in staat de opstand neer te slaan, ging begin 1326 de tussenkomst van zijn leenheer afsmeaken. Het duurde echter nog meer dan twee jaar voor dat de Franse koning Filips VI van Valois zijn ridderleger in Atrecht verzamelde om het gezag van de graaf, zijn vazal, te herstellen. Op 20 augustus legerde hij bij Kassel.

De Vlaamse strijdmacht lag versnipperd. Een gedeelte bewaakte Rijsel en de Leie (waar ze het Franse leger verwacht hadden), een ander gedeelte de Schelde om Gent en Oudenaarde in het oog te houden. Zannekin, die het bevel voerde in Kassel, beschikte dus nog niet over de helft van het Vlaamse leger. Maar een verdedigende stelling van zijn voetvolk, gewapend met pieken, met een ijzeren knots onder de punt (=goedendags), bood overwinningskansen, zoals de Guldensporenslag bewezen had. De hereboer uit Lampernisse stond tegenover een overmacht maar hij behield een oninneembare positie op de Kasselberg. Heel waarschijnlijk is hij het geweest die de overmoedige beslissing heeft genomen van de berg af te dalen en de Fransen bij verrassing aan te vallen.

Het kostte hem en ongeveer 5.000 medestrijders uit de kasselrijen Veurne, Sint-Winokbergen, Kassel, Belle en Broekburg, het leven. Nikolaas Zannekin is de geschiedenis ingegaan als het type van de vrije en zelfstandige Vlaamse boer die zijn vrijheid tot de dood toe heeft verdedigd.

Uitgebreide informatie over dat boeiend stuk Vlaamse geschiedenis biedt het uitstekende "Gedenkboek Nikolaas Zannekin 1328-1978" uitgegeven door de "Kulturele Raad Diksmuide Werkgroep Zannekin 1978" met o.m. volgende wetenschappelijke bijdragen :

J. Mertens, De Boerenopstand onder Zannekin, pp. 96-103

J. Van Rompaey, De Opstand van het Vlaamse Kustland van 1323 tot 1328 en de figuur van Nikolaas Zannekin, pp. 104- 132

R. Jennes, De Slag bij Kassel, 23 augustus 1328, pp. 142-149

Uitvoerige en waardevolle documentatie is verwerkt in "Zannekin en de Vrijheidsstrijd van het Kustland van 1323 tot 1328" door Pleimion Naibh (schuilnaam voor Kamiel De Vleeschauer, 1873-1975). Het lijvige werk (397 blz.) legt echter te zeer de nadruk op het nationale motief van de opstand.

Nu laat ik weer A. Valabrègue aan het woord,

Ook tegen Filips de Goede zijn de inwoners van Kassel opstandig geweest. Ontevreden over hun baljuw, Colart de Comines, verjaagden ze hem en vernielden de grafelijke sterkte van Reneschure. Tenslotte moesten ze zich overgeven aan de graaf. Hij schonk genade maar eiste een zware schadevergoeding. Hun afgevaardigden moesten openlijk vergiffenis vragen, ongewapend, blootshoofds, zonder gordel, geknield en vervroren van de kou. Hoewel er amnestie beloofd was, toch werden er enkele oproerlingen onthoofd of geradbraakt. Later toonden die van Kassel - die prat gingen op hun bijnaam van "Voorvechters" - hun krijdsmoed in een expeditie tegen Calais onder het vaandel van de hertog (Filips de Goede), bondgenoot geworden van koning Karel VII.

In de buurt van Kassel werd in 1677 (11 april) de Slag bij de Pene geleverd tussen het Franse leger aangevoerd door de hertog Filips van Orleans, broer van de koning (Lodewijk XIV) tegen Hollandse en Spaanse troepen onder het bevel van prins Willem III van Oranje. De Franse overwinning bezegelde de veroveringen van Lodewijk XIV door het Verdrag van Nijmegen (17.9.1678 - dat betekende de definitieve inlijving bij Frankrijk van de rest van wat wij nu Frans-Vlaanderen noemen).

Op een piramide in de tuin van het Kasselse kasteel, door oorlogsgeweld volledig vernield, staat heel het verleden van de stad bondig samengevat. Het gedenkteken (uit 1873) wijst de plaats aan waar de verdwenen Sint-Pieterskerk gestaan heeft. In 1093 werd Robrecht de Fries er in de crypte begraven. Van zijn grafsteen die 1560, hoewel geschonden, nog bestond, heeft A.V. nog een fragment gezien.

Pittoresk is de O.L.V.-kerk, de enige van Kassel. Het oud stadhuis, nu gerechtshof, bevat een klein museum. L'hôtel de la Noble Cour, nu voor de ene helft stadhuis en voor de andere herberg, was vroeger de zetel van de kasselrij Kassel, opgericht door Joanna van Constantinopel.

Naar de Rcollettenberg met zijn geweldige houten windmolens, is een mooie wandeling.

G. BILLIET

EEN ONBEKEND REISVERSLAG UIT DE 19DE EEUW, OOK OVER OOSTENDE

In "The National Library of Wales" wordt het onuitgegeven handschrift bewaard van de dagboeken van Louisa Lloyd (1785-1866). Enkele van die dagboeken bevatten een verslag van reizen door onze streken. Zij behoorde tot de Engelse aristocratie, die door de tijdgenote Jane Austen werd uitgebeeld in haar romans. John Gheeraert geeft een verslag van twee van haar reizen, op basis van de dagboeken, die met pentekeningen geïllustreerd zijn, in het veertiendaagse tijdschrift van de "Vlaamse Toeristenbond" "De Toerist", LX, nr. 22, 10 november 1980, blz. 1280-1281. De titel van het kleine artikel luidt : "Flarden uit de dagboeken van Louisa Lloyd".

E. SMISSAERT

EEN TOELICHTING BIJ PRINSES LILIANES AFSTAMMING LANGS MOEDERZIJDE

Roger Poelman speurde naar de verre afkomst van Liliane Baels, geboren te London op 28 november 1912, de huidige Prinses van Retie, echtgenote van Koning Leopold II en dochter van gouverneur Hendrik Baels. Weinig Oostendenaars vermoeden dat de prinses langs moederzijde een afstammeling is van notabelen uit Dentergem, Oostakker en Destelbergen. Haar moeder immers was, als 23-jarige jongedame, op 20 juni 1905 te Dentergem in het huwelijk getreden met de twee jaar oudere Oostendse advocaat Henricus Ludovicus Baels, zoon van de toen reeds overleden Julius Ludovicus Baels, en van Delphina Alexandrina Mauricx. Deze uitgebreide genealogische bijdrage is te lezen, onder de titel: "Prinses Liliane : een prinses met Oostakkers bloed", in het tweemaandelijks tijdschrift "Heemkundig Nieuws". Contactblad van de Heemkundige Kring "Oost-Oudburg" en het Documentatiecentrum voor Streekgeschiedenis", jg. 8, 1980, nr. 5 (zonder paginering).

E.S.

Prinses Liliane : een prinses met Oostakkers bloed.

Dit jaar is het juist honderd jaar geleden dat een jonge kandidaatnotaris uit Oostakker zich te Dentergem (W-Vl.) ging vestigen en er huwde met de dochter van de lokale burgemeester-notaris. Dit jonge echtpaar zou 36 jaar later een kleindochter weten geboren worden die wij heden kennen als Prinses Liliane.

Genealogisch gezien is dit een boeiende studie, vooral omdat onze jonge kandidaatnotaris uit Oostakker zelf ook al bekende ouders en grootouders had. We hebben deze afstamming zo eenvoudig en duidelijk mogelijk voor te stellen aan de hand van bijgaande vooroudertafel. Er zijn echter daarnaast interessante elementen aanwezig om deze afstamming ook een eenvoudig verhaal mee te geven. Vandaar deze bijdrage.

Wie een weinig met de geschiedenis van Oostakker vertrouwd is kent ongetwijfeld de naam van Dominicus Geers. Hij werd te Oostakker geboren op 26 juni 1787 als zoon van koster Joannes Franciscus Geers en Joanna Francisca Van Belle. (1) Ten tijde van de Franse overheersing vinden we hem terug in de militielijsten van 1807 en vernemen we dat hij omwille van zijn lichamelijke handicap - hij had een bochel - afgekeurd werd. (2) Op het ogenblik van zijn inschrijving op de militielijsten verbleef hij te Tielt, waar hij zich als knappe leerling naar alle waarschijnlijkheid voorbereidde op zijn toekomstig onderwijzersambt. In elk geval was hij in 1807 "étudiant" en we nemen aan dat hij te Tielt inwoonde bij een aldaar gevestigde schoolmeester om zich in zijn vak te bekwamen.

Domien Geers was tien jaar te vroeg geboren, want pas in 1817 zou de akte van bekwaamheid voor de onderwijzers ingevoerd worden. Dit belette hem echter niet om reeds in 1811 in de Bredestraat te Oostakker met een eigen school te beginnen.

Een jaar later trad hij (op 23 oktober 1812) te Oostakker in het huwelijk met de uit Ninove afkomstige Catharina Taffijn. (3)

In 1817 was zijn school uitgebouwd tot een bloeiend pensionaat met een Vlaamse en een Franse klas, logeergelegenheid voor 30 à 40 internen en een ruime tuin die als speelplaats gebruikt werd. Hij had in dat jaar 30 leerlingen in de Franse klas en 80 in de Vlaamse. Het kostgeld bedroeg 1,40 gulden per maand in de Franse en 0,30 gulden per maand in de Vlaamse klas. (4) Na het overlijden van burgemeester PietersFrancies Drubbel (9 november 1845) zou Dominicus Geers zijn opvolger worden. Hij tekende voor het eerst als burgemeester op 30 april 1846. Voordien was hij wel reeds gemeenteraadslid. Domien Geers werd tot burgemeester van Oostakker benoemd op 9 april 1846 en door de bevolking als dusdanig plechtig ingehuldigd op 15 april 1846. De ambtstermijn van burgemeester Geers was kortstondig. Hij overleed schielijk in de nacht van 17 op 18 december 1849, in de leeftijd van 62 jaar. (5)

21 jaar later, bij K.B. van 18 oktober 1870, zou zijn zoon Amand burgemeester te Oostakker worden als opvolger van de overleden Jozef Drubbel. Amand Geers oefende tijdens de ambtsperiode van Burgemeester Henri Buysse (1852-1867) en van burgemeester Jozef Drubbel (1867-1870) reeds de functie van schepen uit. Hij zou burgemeester te Oostakker blijven tot 1872.

Gedurende de eerste helft van de 19e eeuw was de Oostakkerse gemeenteraad overwegend samengesteld uit de meest welstellende landbouwers van de gemeente, enkele zeldzame uitzonderingen niet te na gesproken. Na de verkiezingen van 1848 kwam echter de lokale geneesheer, dr. Charles Joseph Devisscher, als raadslid de gemeenteraad vervoegen. Hij werd te Destelbergen geboren op 20 februari 1813 als zoon van Angelus Devisscher en Rosalie Van Den Plas. Zijn moeder overleed toen hij zeven jaar oud was, doch dit belette hem niet schitterende studies te doen en het te brengen tot doctor in de geneeskunde. Kort nadat hij zich te Oostakker als geneesheer gevestigd had trad hij er in het huwelijk met Maria Geers, dochter van de burgemeester. Het huwelijk werd ingezegende op 19 december 1849. (6) Maria Geers was te Oostakker geboren op 27 september 1815; ze was dus bijna 34 jaar toen ze dit huwelijk aanging.

In 1852 werd Dr. Charles Devisscher schepen te Oostakker, - in opvolging van Henri Buysse die burgemeester werd. Zelf heeft hij nooit aspiraties gehad om burgemeester te worden omdat hij niet in het waarwater van zijn schoonbroer Amand wenste te komen die als geboren en gtoegen inwoner van Oostakker wel aanspraak maakte op dit ambt.

Toen in 1865 het gemeentelijk onderwijs in het gedrang kwam door een onvoldoende huisvesting bracht Dr. Devisscher de uitkomst. Op 27 december van dat jaar verklaarde hij zich bereid een perceel grond van 16 aren aan de gemeente te verkopen om er een gemeenteschool met onderwijzerswoning op te bouwen. Deze school staat er vandaag nog, maar Dr. Devisscher heeft deze aanwinst voor de gemeente niet lang mogen meemaken, want hij overleed op 18 juli 1870 in zijn woning, Gentstraat 45. (7) Zijn echtgenote Maria Geers zou hem nog negen jaar overleven en in hetzelfde huis overlijden op 10 juli 1879. (8)

In het gezin van Dr. Devisscher en Maria Geers werden vijf kinderen geboren :

- Charles Joseph	°12/08/1852 (Akte nr 125)
- Adolphus Gustavus	°03/02/1854 (Akte nr 20)
- Modestus Ludovicus Josephus	°18/03/1857 (Akte nr 30)
- Maria Josephina	°04/12/1859 (Akte nr 177)
- Octave Edouard	°23/03/1861 (Akte nr 47)

Van biede laatsten weten we dat ze als kind gestorven zijn. Maria Josephina overleed op 6 april 1866 als kind van 6 jaar oud. (9) Octave Edouard stierf op 16 november 1873 als jongen van 12 jaar. (10) Modestus Ludovicus Josephus kwam als 22-jarige op 10 juli 1879 aangifte doen van overlijden van zijn moeder. Uit deze akte weten we dat hij op dat ogenblik student in de godgeleerdheid was. Hij had dus klaarblijkelijk priestersstudies aangevat, maar we zijn niet ingelicht over zijn verdere loopbaan.

De oudste zoon uit dit gezin, Charles Joseph, droeg niet enkel de voornamen van zijn vader, hij zou ook op studiegebied dezelfde richting inslaan als zijn vader. In 1878 verliet hij Oostakker om zich als kersverse geneesheer te Gent te vestigen. (11)

Blijft dan nog de tweede telg uit dit gezin die in zijn geboorteakte Adolphus Gustavus genoemd werd, maar die is in alle andere officiële documenten teruggevonden als Adolphus Augustus.

Blijkbaar moet ook deze zoon een flink student geweest zijn want in 1880 gaat hij als kandidaat-notaris vestigen te Dentergem. We hebben natuurlijk het raden naar de reden waarom precies deze gemeente zijn vestigingsplaats werd, maar ergens rijst bij ons vermoeden dat grootvader Domien Geers, die ooit te Tielt verbleef, connecties moet aangeknoopt hebben met notabelen uit di streek. Tielt en Dentergem liggen ten slotte niet zo ver uit elkaar. De mogelijkheid is dus groot dat de kersverse kandidaat-notaris een stageperiode doormaakte bij notaris August Opsomer, die burgemeester van Dentergem was en enkele knappe dochters in huis had.

Feit is dat Adolf Devisscher op 7 februari 1880 in het huwelijk trad met Alisa Celina Opsomer, dochter van de hoger genoemde burgemeester-notaris en van Natalie Demeulenaere. (12)

Deze laatste overleed te Dentergem op 5 februari 1856 toen haar dochttertje nog geen twee jaar oud was. De latere Mevrouw Devisscher heeft haar moeder dus niet of nauwelijks gekend. Notaris Opsomer, die na het huwelijk van zijn dochter in 1880 stilaan van dagje ouder werd zou het als burgemeester van Dentergem nog verschillende jaren blijven doen, maar hij zou zijn notariaat hoe langer hoe meer in handen geven van zijn schoonzoon Adolf Devisscher. Dit is duidelijk merkbaar in de geboorteakten der kinderen van het echtpaar Devisscher - Opsomer :

- Maria Honorina Josefina Ghislana	°Dentergem, 05/11/1880.
- Anna Maria Carolina Gislana	°Dentergem, 07/04/1882.
- Maurice Antoon Adolf Modest Augsut	°Dentergem, 05/02/1884.
- Germaine Augusta Maria	°Dentergem, 20/10/1885.
- Robert Antoon Gustaaf Josef	°Dentergem, 23/04/1888.

De geboorteaangiften van deze vijf kinderen werden steeds gedaan door de vader Adolf August die tot en met het derde kind kandidaat-notaris van beroep was, maar vanaf het vierde kind als notaris werd vermeld. Hij moet dus in de loop van 1884 of 1885 de studie van zijn schoonvader overgenomen hebben.

Adolf August Devisscher overleed te Dentergem op 3 november 1920 in de leeftijd van 66 jaar. (13) Een der aangevers van dit overlijden was Robert Devisscher, zoon van de overledene, op dat ogenblik 32 jaar oud en kandidaat-notaris. Deze laatste zou na het overlijden van zijn vader diens notariaat overnemen en net als zijn grootvader Jozef August Opsomer burgemeester worden. Hij was in elk geval burgemeester toen op 23 december 1931 zijn moeder overleed en hij samen met zijn zuster Germaine dit overlijden kwam aangeven ten gemeentehuize. (14) Robert en Germaine Devisscher bleven beide ongehuwd en zouden in de ouderlijke woning (15) overlijden met nauwelijks één dag verschil. Germaine stierf op 1 december 1964, Robert de dag nadien. (16)

Anna Maria Carolina Gislana daarentegen had niet voor het celibaat gekozen. Ze was als 23-jarige jongedame op 20 juni 1905 te Dentergem in het huwelijk getreden met de 2 jaar oudere Oostendse advocaat Ludovicus Baels, zoon van Julius Ludovicus Baels en van Delphina Alexandrina Mauricx. (17) Hendrik Baels stond een indrukwekkende carrière te wachten. Als doctor in de rechten en als kandidaat werd hij in oktober 1912 gemeenteraadslid en in mei 1921 schepen van de stad Oostende.

Hij was op dat ogenblik advocaat aan de balie te Brugge. Op 10 februari 1920 werd hij volksvertegenwoordiger. Hij werd achtereenvolgens Minister van Landbouw en Openbare werken (1926-1929), Minister van Binnenlandse Zaken en Hygiëne (1929-1931) en opnieuw Minister van Landbouw (mei-juni 1931). Van 1933 tot 1940 was hij gouverneur van West-Vlaanderen.

Henricus Ludovicus Baels overleed te Knokke (Lippenslaan, 48) op 14 juni 1951, zijn echtgenote Anna Maria Devisscher was eveneens te Knokke overleden, en wel op 6 juli 1950 (Zoutelaan, 54).

De kinderen uit het gezin Baels - Devisscher gingen elke hun eigen weg. Een van hen, Liliane, geboren te Londen op 28 november 1916, was een uiterst merkwaardige toekomst weggelegd. Zoals iedereen weet trad ze in 1941 te Laken in het huwelijk met Koning Leopold III, weduwnaar van de verongelukte Koningin Astrid. De oudere bevolking kent haar het best als de "Prinses van Retie". Uit haar huwelijk met Koning Leopold III werden drie kinderen geboren. Prins Alexander, Prinses Maria-Christina en Prinses Maria-Esmeralda.

Koning Leopold III en zijn echtgenote hebben zich sedert jaren teruggetrokken uit het dynastieke leven van ons land en wonen in alle kalmte in het kasteel van Argenteuil nabij Waterloo. Weinig Belgen vermoedden misschien voorheen dat de Prinses van Retie een afstammeling is van notabelen uit Dentergem, Oostakker en Destelbergen. In Dentergem wist men het blijkbaar reeds lang. Na het lezen van deze genealogische bijdrage zal men het nu mogelijk ook te Oostakker en te Destelbergen onthouden. Voor een klein stukje is Prinses Liliane alleszins een afstammeling uit ons werkgebied. De hierna volgende vooroudertafel is er het onomstootbaar bewijs van.

R. POELMAN

- (1) RAG - PR Oostakker, Boek 9 f° 279, nr 2182
- (2) RAG - Schelvedepartement, nr 1583
- (3) B.S. Oostakker, H 1812, f° 9V°
- (4) RAG - Hollands Fonds, nr 229 i
- (5) B.S. Oostakker, O 1849, akte nr 161, f° 27 r°
- (6) idem, H 1849, akte nr 26
- (7) id., O 1870, akte nr 122
- (8) idem, O 1879, akte nr 75
- (9) id., O 1866, akte nr 35
- (10) id., O 1873, akte nr 115
- (11) Bevolking Oostakker 1867-1880, Boek 3, f° 558 V°
- (12) B.S. Dentergem, H 1890, akte nr 19
- (13) idem, O 1920, akte nr 35
- (14) idem, O 1931, akte nr 29
- (15) Het huis van de familie De Visscher te Dentergem staat in de Statiestraat nummer 16 en wordt heden bewoond door notaris Verhelst
- (16) B.S. Dentergem, O 1964, akten nrs 31 en 32
- (17) idem, H 1905, akte nr 14

DE SCHOOL VAN TEEKEN - EN BOUW- KUNDE TE OOSTENDE (I)

Over het Hollands Tijdvak van onze nationale geschiedenis wordt heden ten dage nog steeds met gemengde gevoelens gesproken en geschreven. Toch kunnen we niet ontkennen dat Koning Willem het op vele vlakken goed meende.

Eén van die goede initiatieven was zijn arrest van 13 april 1817 waarbij hij bepaalde dat in elke stad een school moest worden opgericht om jongeren en aanstaande ambachtslui de beginselen van het tekenen en de architectuur bij te brengen. Deze maatregelen kaderden binnen het geheel van meer algemene maatregelen ter verbetering van het onderwijs.

Zo'n instelling kwam er te Oostende in 1820. Het "Byzonder reglement voor de School van Teeken - en Bouwkunde der Stad Oostende" werd op 12 december 1820 "beraamd en vastgesteld" in zitting van het Bestuur van de school in kwestie.

Het werd ondertekend door :

- Burgemeester Charles DELMOTTE, voorzitter
- Ed. SERRUYS,
- T. HAMMAN,
- J.B. WILLAERT, Schepenen
- Ph. DE BROCK
- A. LIEBAERT
- & Ch. DE CLEIR, "intekenaren".

In buitengewone zitting van 19 december 1820 keurde de Raad van Regering het reglement goed (1).

X X X

De School bevond zich in een huis Hoek Paulusstraat-Kerkstraat, waar nu het Leander VILAINplein ligt.

De instelling kende een nederig begin met slechts 2 professoren, die elk een jaarlijkse vergoeding van 150 gulden kregen. Beide hadden een assistent die 100 gulden 's jaars verdiende.

De eerste tekenleraar van de "School voor Teeken- & Bouwkunde was de te Oostende wonende Ieperling François BOSSUET (1793-1889), in die tijd werkzaam bij het Zeewezen alhier. BOSSUET, die later een beroemde schilder van vedute en een groot theoreticus van het artistiek perspectief zou worden, verliet Oostende en de school in 1828 om te Brussel carrière te maken. In 1832 werd hij professor aan de Brusselse Academie.

Uit BOSSUET's "Oostendse jaren" (hij woonde op de Groentemarkt), dateren tal van tekeningen der Zaagmolens te Slykens (2), alsook zijn illustraties bij Ignace V.C. DUBAR's "Ostéographie de la Baleine échouée à l'est du port d'Ostende le 4 novembre 1827" (Brussel, LAURENT, 1828). Als professor aan de Oostendse academie gaf BOSSUET onder-richt aan Edouard HAMMAN (°1819) en aan François MUSIN (°1820).

Vóór de stichting van de Oostendse Tekenschool zou BOSSUET er alhier op eigen houtje aan privé-tekenschooltje op nagehouden hebben. Dat lezen we althans in zijn biografie door G. LAGYE in "La Fédération Artistique" van 1883.

De andere professor, tevens dagelijkse bestuurder van de School was de Oostendse veduteschilder Michel VAN CUYCK (1797-1875) over wie we hier en elders al uitgebreid publiceerden (3). Michel VAN CUYCK was op 28 juli 1816 in zijn geboortestad Oostende gevierd geweest als laureaat van de "Afschetsing van 't Gedacht" en als tweede prijswinnaar "naar het plaaster" aan de Academie te Brugge, dit tijdens een "Glorieuse intrede". Hij bleef tot in 1874 onderricht geven in de disciplines "Tekenen naar gipsen & hoofden" en "Tekenen naar ornamenten en torso's".

X X X

In een gids uit 1837 (4) vernemen we de toestand in de school dat jaar :

Bestuur :	G. DUTREMEZ	Karnemelkstraat 26
	M. HAMMAN	Albertusstraat 18
	H. DE CONINCK	Sint-Thomasstraat 1
	D. LANSZWEERT	Kaaistraat 8
	A. LIEBAERT	Sint-Sebastiaanstraat 20
	Ch. DECLEIR	Keizerskaai 5

De Professoren :

a. Tekenen	M. VAN CUYCK	Kerkstraat 21
	A. VAN CUYCK	Weststraat 48
	B. PAVOT	Kerkhofstraat 4
b. architectuur	L. PERSYN	Weststraat 40 bis

In deze gids vernemen we verder ook dat beide VAN CUYCK's & PAVOT ook nog een huisschilderbedrijf hadden. Wat de VAN CUYCK's betreft klopt dat zeker : In de archieven van de SS. PETRUS & PAULUSkerk vonden we kwitanties door VAN CUYCK ondertekend voor uitvoering van schilderwerken in de oude Sint-Pieterskerk.

Een artikel in een Oostends dagblad (5) geeft de indeling van de school ann. 1850-51 weer :

Tekenen :	A. naar antieke gipsen
	B. 1° klas Figuur - Karakterkoppen
	C. 2° klas Groot hoofd
	D. Derde klas Klein hoofd
	E. 4° klas Principes
Architectuur :	A. 1° klas Compositie naar programma
	B. 2° klas naar model
	C. 3° klas naar model
	C. 4° klas naar model

De school telde toen 118 leerlingen.

In het schooljaar 1853-1854 vermeerderde het aantal leerlingen tot 129.

In de gemeenteraadszitting van 28 oktober 1854 werd besloten leerling Grégoire VAN VYAENE een subsidie van 200 Fr. te verlenen om zijn architectuurstudies aan de Antwerpse Academie verder te zetten. (6)

X X X

PRIJSUITDELINGEN

Om de twee jaar werd in de Tekenschool overgegaan tot de plechtige prijsuitdeling. De 15e prijsuitdeling ging door op donderdag 4 september 1851 in de zaal van het genootschap "Willem Tell".

Ziehier de namen der laureaten, zoals we ze vonden in een Oostends dagblad van die tijd (7) :

Architectuur - Compositie	
1° Prijs	BOOMERS Pierre
2° Prijs	VAN DEN BRANDE Jean
Architectuur 1° klasse	
1° Prijs	VALCKE J.
2° Prijs	MUNIE Charles
Architectuur 2° Klasse	
1° Prijs	VAN VYAENE Grégoire
2° Prijs	FOL Edouard

Architectuur Compositie

- 1° Prijs PETYT Auguste
- 2° Prijs VALCKE J.

Architectuur 3° Klasse

- 1° Prijs PERSIN, Prosper
- 2° Prijs WITTEBROODT, Joseph

Architectuur 4° klasse

- 1° Prijs VAN YPER Léopold
- 2° Prijs CARTON Aimé

Tekenen - Gips

- 1° Prijs BOURGOGNIE Pierre
- 2° Prijs STOCK Henri

Tekenen 1° klasse

- 1° Prijs DEMULDER Joseph
- 2° Prijs MERLIERE Michel

Tekenen 2° klasse

- 1° Prijs DE FONSECA Pierre
- 2° Prijs FONTAINE Léopold

Tekenen - Compositie

- 1° Prijs STOCK Henri
- 2° Prijs BOURGOIGNIE Pierre

Tekenen 3° Klasse

- 1° Prijs WILLECOME Eugène
- 2° Prijs DEGRAEVE Eugène

Tekenen 4° klasse

- 1° Prijs PAVOT, Charles
- 2° Prijs MICHE, Jacques

Van de prijsuitreiking op dinsdag 25 september 1860 bleven eveneens enkele gegevens bewaard (8).

De plechtigheid ging door in het Casino, in aanwezigheid van Burgemeester Henri SERRUYS, Schepen JANSSENS, volksvertegenwoordiger Jean VAN ISEGHEM en de directie en leraren van de instelling.

Het Muziekkorps van de Burgerwacht, gedirigeerd door WARLANDT bracht enkele nummers ten beste en daarna hield Burgemeester SERRUYS zijn toespraak. Vervolgens was het de beurt aan Henri DE CONINCK om de gang van zaken in de school uit de doeken te doen. De prijzen gingen dat jaar naar :

Architectuur - Compositie

- 1° Prijs Pierre LIEVENS
- 2° Prijs Charles VAN DEN BRANDE

Architectuur 1° Klas

- 1° Prijs Hypolite LAMBRACHTSEN
- 2° Prijs Eugène CARETTE

Architectuur 2° Klas

- 1° Prijs Emile DECHAENE
- 2° Prijs Jean SENGIERS

Architectuur 3° Klas

- 1° Prijs Edouard GOETGHEBEUR
- 2° Prijs Joseph CORNELIS

Tekenen 1° Klas

- 1° Prijs Henri MICHAUD
- 2° Prijs Edouard PIERS

Tekenen 2° Klas

- 1° Prijs Pierre DEMOOR
- 2° Prijs Maurice DEWAELE

Tekenen 3° Klas

- 1° Prijs Adolphe VLAEMINCK
- 2° Prijs Edouard DEGELS

Tekenen 4° Klas

- 1° Prijs Guillaume BOURGOIGNIE
- 2° Prijs Charles DE CLERCQ

X X X

De "Provincialen Wegwyzer van Westvlaenderen ... voor het schrikkeljaer 1856" (Brugge, C. DE MOOR) geeft op p. 157 het volgende op betreffende de Oostendse Teekenschool :

ACADEMIE

VAN BOUW - EN TEEKENKUNDE
(129 LEERLINGEN)

Voorzitter H. SERRUYS

Ondervoorzitter P. DE BREYNE

Leden : H. DE CONINCK

A. LIEBAERT

L. HUYGHE

L. VERHAEGHE

A. MAC LEOD

J.B. VALCKE

SADOINE

D. LANSZWEERT

Secretaris : E. DE BROUWER

Professors : architectuur : L. PERSYN & DIERYCKX

plaester : M. VAN CUYCK

figure : A. VAN CUYCK - C. PAVOT

Volgens de "Provinciale Wegwyzer ... voor het schrikkeljaer 1860" (Brugge, C. DE MOOR), bleek de toestand dat jaar nagenoeg onveranderd. Alleen de namen van MAC LEOD & SADOINE vonden we niet meer terug bij de leden van het bestuur.

Blijkens de "Provincialen Wegwijzer ... voor het schrikkeljaer 1864" was de toestand anno 1864 deze van 1860, behalve het wegvallen van PERSYN als professor architectuur.

In de "Wegwijzer" van 1865 zien we dan de naam van Gregoire VAN VIAENE in de plaats.

De Oostendse "Teekenschool" bleef zo bestaan tot in 1867. Ondertussen was er een hervormingsbeweging op gang gekomen in het industriëel onderwijs, en deze gaf van 1860 af het ontstaan aan een hele reeks "Ecoles Industrielles". In de Oostendse Gemeenteraad werd al in 1859 over de opportuniteit van een "Ecole Industrielle" ofte "Nijverheidsschool" gesproken, in de plaats van de bestaande "Teekenschool". De Oostendse "Ecole Industrielle" kwam er echter pas in 1867. Maar daarover later meer in een volgende bijdrage.

Vermelden we nog dat in de verzamelingen van "De Plate" een attestmedaille berust met volgende opschriften :

ECOLE D'ARCHITECTURE ET DE DESSIN

OSTENDE

1835

CLASSE D'ARCHITECTURE D'AFRES MODELE DE 1° RANG

ACCESSIT A MR. THS L. DIERICKX

Norbert HOSTYN

Nota's :

1. Byzonder reglement voor de School van Teeken- en Bouwkunde der Stad Oostende ..., Oostende, 1820 (gedrukt bij T. VERMEIRSCH).
(wordt in volgend nummer integraal gepubliceerd)
2. A. VERBOUWE, Iconografie van het arrondissement Oostende, Brussel, s.d., nrs. 24-26.
3. N. HOSTYN, De Oostendse Kunstschilder Michel T.A. VAN CUYCK, in Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis, CXVI, 1979, 1-2.
4. Guide de la Ville d'Ostende, Oostende (T. VERMEIRSCH), 1837.
5. Ecole d'architecture et de dessin, in La Flandre Maritime, 2, 168, 8 november 1851, p. 4.
6. Rapport sur l'administration et la situation des affaires de la Ville d'Ostende ..., in La Feuille d'Ostende, 37, 3.791, 18 maart 1855.
7. Distribution des prix à l'école d'Architecture et dessin à Ostende, in La Flandre Maritime, 2, 150, zaterdag 6 september 1851, p. 2.
8. Phare d'Ostende, 4, 77, 26 september 1860, p. 2-3.

DE OOSTENDSE DICHTER AUGUST VANHOUTTE GEBLOEMLEESD

Uitgeverij "Heideland", gevestigd te Hasselt, heeft reeds vele, verdienstelijke dichters, bekende maar ook veel minder gereputeerde, voorgesteld aan een ruimer publiek in haar voortreffelijke reeks "Poëtisch Erfdeel der Nederlanden". In 1979 viel de literaire nalatenschap van de thans vergeten Oostendse poëet August Vanhoutte (1889-1936) de eer te beurt, onder de titel "De macht der leegte" en als nummer 104 in de serie, verzameld en ingeleid te worden door de letterkundige Willy Spillebeen, met een rake en korte typering van Vanhoutes betekenis door de samensteller (blz. 5-9), een selecte bloemlezing uit het oeuvre van de dichter (blz. 10-74) en een bibliografie (blz. 75). August Vanhoutte die wegens een zwakke gezondheid zijn onderwijzersambt te Oostende had opgegeven, stierf in 1936, in de leeftijd van 47 jaar. Tijdens zijn leven verscheen slechts één dichtbundel, nl. "Hart en Geest" (1933). Als postume publikaties noteren wij "Nagelaten gedichten" uit 1937 en "De verwarde kalender" (1938). Hij schreef gedragen, klassieke poëzie, meestal sonnetten. Willy Spillebeen karakteriseert en vat zijn indrukken als volgt samen : "(...) Een groot dichter was Vanhoutte niet, daarvoor miste hij stijlqualiteiten, vormkracht, een flitsende zeggings, een beeldend vermogen en de kracht tot het lapidaire, onvergetelijke vers. Wél was hij een voornaam, evenwichtig, sereen dichter (...) Zijn poëzie is dan ook bezonnen, wijs en redelijk". De kostprijs van dit boekje bedraagt slechts 90 F. In het tweede luik van zijn memoires, "Waar plant ik mijn ezel ?", naar mijn smaak ook het interessantste deel, evocert Karel Jonckheere de figuur van August Vanhoutte, "(...) de vreemdste verschijning onder de Oostendse letterkundigen", en dist een aantal anecdoten over hem op (blz. 87-90).

Emiel SMISSAERT

NECROLOGIE

Gedurende de zomermaanden ontvielen ons nog 2 trouwe leden, nl. Mevr. Gh. MONSWEIER-RIFLART en de Heer A. PARMENTIER. Wij bieden de familie in van "De Plate" onze oprechte blijk van rouwbetuiging aan.

A. VAN ISEGHEM
Voorzitter

OOSTENDE IN OPBOUW (1)

Toen de prentkaarten hun glorieperiode kenden, viel dit samen met de grote bouwwerken te Oostende.

Zo kon men in 1900 en 1905 zichten kopen van de niet afgewerkte hoofdkerk St. Petrus- en Paulus.

O.V.

De Universiteitsbibliotheek te Gent beschikt over een verzameling van ongeveer 10.000 kaarten en plans, die er bewaard worden in de "Kaartenzaal"; ze kunnen ook daar geraadpleegd worden. Van de verzameling losse kaarten der Universiteitsbibliotheek werd in 1967 een inventaris uitgegeven, samengesteld door Greta Milis-Froost : Inventaris der kaarten en globes. Gent, 1967 (Rijksuniversiteit te Gent, Centrale Bibliotheek. Bijdragen tot de bibliotheekwetenschap, nr. 3). Sedert het verschijnen van deze inventaris, die 463 bladzijden telt, werd de verzameling Popp-kaarten verdubbeld door een schenking van het "Seminarie voor Menselijke en Economische Aardrijkskunde" van de R.U. Gent. Door de regelmatige schenkingen van het Militair Geografisch Instituut (sinds 1976 : "Nationaal Geografisch Instituut") bezit de Centrale Bibliotheek van de R.U. Gent alle moderne stafkaarten, die een grote hulp zijn als vergelijkingsmateriaal bij het bestuderen en gebruiken van oude kaarten.

Naast deze losse kaarten bezit deze bibliotheek een rijke collectie oude atlasen, die niet in een afzonderlijk fonds bewaard worden maar terug te vinden zijn in de alfabetische catalogus op steekkaarten in de bibliotheek. Van al de atlasen verschenen in de Nederlanden vóór 1880, bestaat de uitstekende bibliografie van C. Koeman, Atlantes Neerlandici. Bibliography of terrestrial, maritime and celestial atlases and pilot books, published in the Netherlands up to 1880. 5 volumes. Amsterdam, Theatrum Ltd., 1967-1976. Via vol. V dat uitgebreide indices op persoons- en plaatsnamen bevat, kunnen gemakkelijk alle kaarten van onze gewesten in de atlasen opgespoord worden.

Even een uitweiding met enkele nuttige, waardevolle gegevens en adressen voor gegadigden die, terloops benadrukt, desgevallend zelf de nodige voetstappen moeten ondernemen, indien ze tot eventuele aankoop mochten besluiten!...

In 1831 werd het "Oorlogsdepot" opgericht. Dit werd in 1878 het Militair Geografisch Instituut en in 1976 het "Nationaal Geografisch Instituut" (verder) afgekort als : N.G.I.); dat nog steeds onder de Minister van Landsverdediging ressorteert. Deze instellingen hebben als opdracht het uitgeven van topografische kaarten. Van 1869 tot 1883 verscheen de "Carte topographique de la Belgique", uitgegeven door het Dépôt de la Guerre te Brussel : Steendruk (fotolithografie), gekleurd, 427 bladen van 40 x 50 cm, schaal : 1/20 000, legende. De algemene triangulatie en waterpassing, aangevat in 1840, leidde in 1883 tot de voltooiing van de kaart van België op 1/40 000 in 72 bladen en deze op 1/20 000 op 427 bladen. De eerste volledige topografische herziening had plaats van 1879 tot 1890 en een tweede van 1903 tot 1912. Na de Tweede Wereldoorlog werden de nieuwe kaarten opgesteld volgens de methode der luchtfotogrammetrie. De recente kaarten zijn te koop in het "Nationaal Geografisch Instituut" (N.G.I.), Abdij ter Kameren 13, 1050 Brussel. Vermelden wij eveneens dat de Bodemkaart en de Vegetatiekaart van België, sinds 1951 ten vervoelge verschijnt en aldaar eveneens kan besteld worden. Deze bodemkaart - die nuttige informatie oplevert voor wie zich interesseert voor agrarische geschiedenis, historische geografie en archeologie - is in steendruk, gekleurd, bladen van 50 x 40 cm, schaal : 1/20 000, legende; bij elk blad hoort een aflevering met verklarende tekst. Volledigheidshalve kunnen wij er nog op wijzen dat de firma Aero-Survey (Adres : Industriepark-Noord 10, 2700 Sint-Niklaas) orthofotoplans (luchtfoto's) verkoopt op een schaal van 1/10 000. Nog iets : een gans aparte plaats wordt ingenomen door de reeks kadastrale plans van de Belgische gemeenten door P.C. Popp, die tussen 1842 en 1879 1800 van de 2570 gemeenten op kaart heeft gebracht. Bij elk plan hoort een legger met de naam en woonplaats van de eigenaar van elk perceel, de aard, de grootte en de categorie van elk perceel en de totale oppervlakte per gemeente. Deze Popp-kaarten zijn niet te koop.

Al deze van nut zijnde en praktische gegevens - hoofdzakelijk bestemd voor personen met een meer dan gewoon passieve belangstelling voor Kartografie en met enige noties hieromtrent - stammen uit een zeer recent artikeltje van mevrouw Greta Milis-Proost, dat onder de titel : "De kaarten en plans betreffende het "Scheldeveld" in de verzameling van de Gentse Universiteitsbibliotheek" (oorspronkelijk een overdruk uit het Jaarboek van de Heemkring Scheldeveld, vol. IX, 1979-1980, blz. 81-88) als Mededeling nummer 19 deel uitmaakt van de kleine, apart te verkrijgen publikaties van de Centrale Bibliotheek van de Rijksuniversiteits te Gent (Adres : Rozier 9, 9000 Gent). Mevrouw G. Milis-Proost bekleedt aldaar nog steeds het ambt van Conseruator van de "Afdeling der kaarten en plans", De kostprijzen die gevraagd worden door het gebeurlijk aanschaffen voor eigen gebruik van al deze opgesomde documenten, zijn mij niet bekend. Daarom, ten einde achteraf voor geen, vaak pijnlijke verrassingen te komen staan, doet men er best aan eerst schriftelijk navraag te doen wat de kostprijzen zijn (wellicht, ja waarschijnlijk wordt een catalogus met prijslijst op aanvraag gezonden).

Tot zover deze uitgebreide en wat uitgedijde excursus die, het zij benadrukt, onbaatzuchtig belangstellenden poogt te informeren op een verantwoorde wijze. Keren wij terug naar het eigenlijk onderwerp van onze eigen Mededeling, dat toch wil handelen over de aardrijkskundige kaarten betreffende Oostende en de Kuststreek.... Uitgezonderd enkele aanduidingen over kaarten aangaande de Belgische kust, zelf, beperken wij ons hierna volgend bijna exclusief tot de stad Oostende en haar omgeving, het studiegebied en -veld van de heemkring "De Plate"; wij laten de andere kustgemeenten welbewust buiten beschouwing en vermelding. Alle gegevens over hieronder opgesomde kaarten werden geput uit de "Inventaris der kaarten en globes", samengesteld door Greta Milis-Proost in 1967 (reeds vermeld in de aanhef van deze Mededeling). Zie "Index" van deze publikatie op bladzijden 377 (sub : "BELGIE, Kust"), blz. 431 (Sub : OOSTENDE; OOSTENDE, Haven; OOSTENDE, Kust; OOSTENDE, Omgeving; OOSTENDE, Postwegen naar Brussel), alsook op blz. 462 ("Handschriftelijke kaarten"), sub : OOSTENDE, Haven".

BELGIE, Kust :

- STESSELS (A.), Carte d'Ostende et partie de la côte de Belgique comprise entre Raversyde et la dune Spaniard, levée et sondée en 1867.
Anvers, Impr. F. Bizolier, 1870.
Kopergravure (Gravé par J. Nauwens), zwart, 53 x 81 cm, schaal : in zeemijlen, legende.
(Met voorstelling van de "Signaux de marée").
- PETIT (M.L.), Reconnaissance hydrographique de la côte Nord de Belgique faite en 1879 et 1880 par ordre de Mr. Saintelette, Ministre des Travaux Publics ...
Handschrift, 1879-1880.
Pentekening, gekleurd, 60 x 151, 5 cm, schaal : 1/40 000, legende.
(Met : "Diagramme de la durée des sondages en 1879 & 1880 (éch. 0,01 pour 400 m - 0,02 pour 1'heure)).
- PETIT (M.L.), Reconnaissance hydrographique de la côte Nord de Belgique, faite en 1879 et 1880, par ordre de Mr. Saintelette, Ministre des Travaux Publics.
Anvers, Marine (Belge) - Hydrographie, (1880).
Steendruk (Etabl. Martin Ghys, graveur), gekleurd, 83 x 115 cm, schaal: 1/40 000,

en in uren, legende.

(Met : "Diagramme moyen de la marée à Heyst pendant les sondages de 1879 et 1880. - Stempel : Marine - Union fait la force - Hydrographie).

- SWAELMEN (L. Van der), Projet de boisement des dunes domaniales d'Ostende à Blankenberghe.

Bruxelles, Institut Cartogr. militaire, 1888.

Steendruk, gekleurd, schaal : 1/20 000, legende. - Bijkaarten.

Aantekeningen. - Gescheurd.

(Annexe au rapport de la Commission spéciale, instituée par arrêté ministériel du 25 avril 1887).

OOSTENDE :

- Vray portraict de la ville d'Oostende la quelle fut assiégée par Larchiduc le 5 Juillet (sic) l'an mil six cens ung et prinse l'an mil six cent quatre à la fin de Jullet. (Foto van de gravure van A. Huberti).

Z. pl., z.n., z.d. (17de eeuw).

Foto , zwart, 18 x 24 cm, zonder schaal, zonder legende.

(De foto is op karton geplakt en daarop van een omlijsting voorzien).

(Volgnummer der gravure : Tome 2, fol. (afgesneden)).

- HOPPACH (C.), Plan de la ville d'Ostende avec ses environs et le campement des troupes des Alliés qui ont fait l'attaque sous le commandement de son excellence Mr. d'Auverquerc, Velt-Maréchal des armées des Provinces Unies.

Bruxelles, Eugène Henry Fricx, MDCCVII (1707).

Kopergravure (Harrewijn fecit aqua forti simul et sculpsit), zwart, 50 x 71 cm, schaal : in vaders, legende.

(Wapen der Verenigde Provinciën).

- SCHENK (Pieter), 't Geseegend jaar van MDCCVI.

Amsterdam, P. Schenck, z.d.

Kopergravure (P. Schenck exc.), zwart, 48 x 58 cm, zonder schaal, zonder legende.

(Bevat de 9 volgende plattegronden : Barcelona, Meenen, Turijn, Ramelies, Dendermonde, Yvica, Ostende, Aath, Milaen).

(P. Schenk, Schouwburg van de oorlogen beginnende van Karel II tot op Karel III, Veldslagen ... met beschrijving in Latijn en Duyts. Amsterdam 1709).

- SCHENK (Pieter), Theatrum bellicum, incipiens a Carolo II Hispaniorum rege ad Carolum III continensque novem historicas figuras, in magna charta expressas, praecipuarum obsidionum tam mari quam terra, praecipuorum munimentorum ad Rhenum, Mosam, Mosellam, uti et in Hispania et Italia etc. ... Delineavit et edidit Petrus Schenck.

Amsterdam, Petrus Schenck, 1716.

Kopergravure, sepia, 47,5 x 58 cm, zonder schaal, zonder legende. Windrozen.

(Slechts één blad waarop de plannen van Winocksbergen, Atrecht, Bethune, Grevelingen, Gent, Aath, Ostende, Yperen en Condee).

- LOTTER (Tobias, Conrad), Germaniae Inferioris sive Belgii pars meridionalis (1759 : Datum, hier op de kaart, misschien over de oorspronkelijke, geschreven) exhibens X, provincias catholicas cum confiniis Galliae Germ. Hollandiae recentissime et curatissime in lucem edita.

Augsburg, H. Tobias Conrad Lotter, 1759.

Kopergravure, gekleurd, 49,5 x 57 cm, schaal : in gemene Duitse mijlen en in Franse van uren gaans, zonder legende. - Bijkaartje : plan van Oostende. (Cartouches voor titel, met allegorische figuren, en voor schaal).

- Ville d'Ostende. Plan général. Mars 1902.

Oostende, Georges Daveluy, (1902).

Steendruk (Georges Daveluy, imprimeur-lithographe, Ostende), gekleurd, 104 x 142 cm, zonder schaal, zonder legende.

OOSTENDE, Haven :

- Chart of the Ostend regatta, 1846.

Bruges, De Lay-De Muyttere, (1846).

Steendruk, zwart, 57 x 42 cm, schaal : 1/8 300, legende.

(Met beschrijvende tekst in het Engels. - Stempel : Cercle du Phare).

- STESSELS (A.), zie : "BELGIE. Kust".

- BUYCK (A.), Profil du Chenal d'Ostende.

Handschrift, (19de eeuw).

Pentekening, gekleurd, 78,5 x 193,5 cm, zonder schaal, zonder legende.

(Op keerzijde : "Chenal d'Ostende et Stroombank. - (Buyck)".

(Genummerd in blauw potlood : 24).

- BUYCK (A.), Profils du Chenal d'Ostende en 1698-1844 et en 1876.

Handschrift, (19de eeuw).

Pentekening, gekleurd, 83 x 124 cm, zonder schaal, zonder legende, aanduiding van lengte en diepte.

(Op keerzijde in potlood : "Chenal d'Ostende 1698-1844-1876. (Buyck)").

- Chenal d'Ostende.

Handschrift, (19de eeuw).

Pentekening, gekleurd, 51 x 100 cm, zonder schaal, zonder legende.

(Op keerzijde : "Digue du Comte Jean" & "Stroombank" = twee doorsneden).

OOSTENDE, Kust :

- (Kaart van de Noordzee met de zandbanken van Oostende tot Grevelingen, met zichten op de lokaliteiten in het aanpalend kustgebied).

Handschrift, (18de eeuw).

Pentekening, gekleurd, 66 x 79 cm, zonder schaal, zonder legende. Windroos.

(De namen der kust-lokaliteiten in potlood bijgeschreven).

- MAERE LIMMANDER (De), (Littora belge) Nieuport, Stroombank, Ostende, Blankenberghe, Heyst, fait conformément à la carte générale dressée par le lieutenant de Vaisseau Stessels en 1866. de Maere.

DE PLATE
(!)(!)(!)(!)(!)(!)(!)

Tijdschrift van de Oostendse Heemkundige kring "De Plate", v.z.w.

Hoofredacteur : O. VILAIN
Rogierlaan 38, bus 11
8400 OOSTENDE

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen ondertekende bijdragen.
10e jaargang, nr 10 oktober 1981.

INHOUDSTAFEL VAN DIT NUMMER ZIE LAATSTE BLADZIJDE.

OCTOBER-ACTIVITEIT.

De OOSTENDSE HEEMKUNDIGE KRING "DE PLATE" heeft de eer en het genoegen u uit te nodi-
gen op de voordracht gevolgd door een Oostendse taalquiz die doorgaat op :

donderdag 29 oktober 1981 om 20u30

in de Conferentiezaal van de V.V.F. Oostende dr. Colensstraat 6 Oostende
met als onderwerp : HET OOSTENDSE DIALEKT
en als spreker de heer Roland DESNERCK.

Zoals alle Westvlaamse dialecten is het Oostends zeer conservatief en lijkt het nog
betrekkelijk goed op het Middelnederlands. Sedert het einde van Wereldoorlog II onder-
gaat het echter de invloed van het Algemeen Nederlands en verliest het jaarlijks een
massa van zijn sierlijke en minder sierlijke veren. Dank zij ons geacht medelid Roland
DESNERCK, taalleraar, werd wat overbleef verzameld in zijn nu reeds meer dan bekend
OOSTENDS WOORDENBOEK. Toen dit in 1972 verscheen ging er voor veel Oostendenaars,
taalgeleerden en volkskundigen een sinds lang gekoesterde droom in vervulling.

Sedert het verschijnen van zijn woordenboek is Roland DESNERCK noest blijven door-
speuren in de rijke bodem van de Oostendse taaltuin. Het resultaat hiervan publiceert
de hij als een aanvulling van de tweede uitgave van zijn boek. Samen met zijn vader
realiseerde hij ook een monumenteel werk in twee delen over de Vlaamse Visserij.
Zijn voordracht wordt gevolgd door een Oostendse taalquiz, voorwaar een origineel
idee, waaraan enkele typische Oostendse prijzen verbonden zijn.

Een door en door Oostendse avond die geen enkel Oostendenaar, aangespoeld of niet,
mag missen. Zoals altijd is de toegang vrij en kosteloos en zijn ook niet-leden
hartelijk welkom.

J.B.D.

EERSTE DECEMBERACTIVITEIT

Oostendse kleinkunstavond.

Op vrijdag 11 december om 19u30 stipt gaat onze jaarlijkse kleinkunstavond door in
het zeer mooie kader van het KONINGINNEHOF in het Maria-Hendrikapark, beter gekend
als het Bosje. Op het programma staat een door en door Oostendse accordeonformatie
onder leiding van de zeer gekende ASTRID DE LAENDER. De formatie brengt ons een maai-
er van liedjes van eigen bodem.

Zoals altijd wordt dit optreden voorafgegaan door ons jaarlijks etentje. Op het menu
staat een typische Oostendse visschotel. Het geheel wordt voorafgegaan door aperitief,
traditiegetrouw, aangeboden door de kring.

Deelname aan de ksoten 375 francs per persoon. Hierin is maaltijd en optreden begre-

pen. Inschrijvingen door overschrijving van voornoemde som op postrekening

000-0507753-55
J.B. Dreesen
Rode Kruisstraat 4
8400 OOSTENDE

met vermelding "INSCHRIJVING DE PLATE FEEST VAN 11 DECEMBER 1981 en dit tot uiterlijk maandag 7 december 1981. Wij rekenen op de aanwezigheid.

J.B.D.

O S T E N D I A N A IV

Geschied-, Familie- en Heemkundig Jaarboek Oostende en Kuststreek

Uitgave :

Vlaamse Vereniging voor Familiekunde Afdeling Oostende-Veurne v.z.w.

in samenwerking met de
Oostendse Heemkundige Kring "De Plate", v.z.w.

INHOUDSTAFEL

J. DE VRIENDT	De Gentse voorouders van de Oostendse Burgemeester Julien Goekint (1465-1759)
Y. DINGENS	Een halve eeuw franstalig onderwijs te Oostende : Het Instituut des Dames du Sacré-Coeur
J. MERTENS	Oostendse schepen te Kanton (1719)
M. CONSTANDT	Het kansspel te Oostende vóór 1914
W. DEBROCK	Jean-Joseph-Pierre Maclagan, Oostends organist
G. BILLIET	Het Oostends dialect in 1885 volgens de enquête van Prof. P.Willems
N. HOSTYN	De orgelkunstenaar Léandre Vilain (1866-1946)
E. VAN HAVERBEKE	De kwartierstaten : J. Denorme; J. Goekint; A. Laridon
R. LEROY	De postwaardestukken van Oostende
P. VANDEWALLE	De landbouw te Oostende in de negentiende eeuw
L. DANHIEUX	(nog niet medegedeeld)
O. VILAIN	Het iconografisch belang van de porseleinkaart te Oostende
J. COOPMAN	De armenschool te Oostende (1682)1795)
R. BOTERBERGE	Nog over de grote vrand van Blankenberge in 1719.

Nuttige inlichtingen

Datum van verschijnen : Eind 1981 - begin 1982.

Uitgave : Het boek wordt typografisch gedrukt in een Garamont corpus 10 letter op wit houtvrij papier van 100 fr., voorzien van talrijke illustraties op kunstdrukpapier. Het aantal bladzijden zal rondde 20 liggen, plus de illustraties.

Prijs bij voorintekening : 425,- fr over te schrijven op postrekening nr.000-0300831-34 VLAAMSE VERENIGING VOOR FAMILIEKUNDE, AFDELING OOSTENDE te Oostende. Uiterste datum voorintekening 31 oktober 1981, na deze datum wordt de prijs op 500,- fr gebracht. De lijst der intekenaars wordt in het boek gepubliceerd. OPGELET ! BEDRAG VOORINTEKENING STEEDS VERHOGEN MET 30,- F PORTKOSTEN A.U.B. !!!

Steunkomitee : Mits overschrijving van minimum 600,- F kan u deel uitmaken van het steunkomitee, eveneens gepubliceerd in het boek.

Beschermkomitee : Mits overschrijving van minimum 1.000,- F kan u deel uitmaken van het beschermkomitee.

Oplage : De oplage is beperkt tot 500 genummerde exemplaren.

Redaktiesekretaris : E.A. VAN HAVERBEKE.

Le Mont Cassel

In het vlakke Frans-Vlaanderen maakt de Kasselberg een verrassende indruk. Grandioos is het panorama dat men van op het terras, waar vroeger het kasteel stond, geniet: Duinkerke, Sint-Omaars, Watenberg, Ariën, ook Ieper en Poperinge.

Van het station naar het stadje, per koets, is het een half uur klimmen. Het doet A.V. denken aan Laon maar nog meer aan Langres. Opvallend zijn de witte muren van Kassel en zijn windmolens. Vooral die op het burchtterrein maakt groot gedruis.

Kassel heeft nog zijn feodaal uitzicht bewaard. Zijn Vlaams karakter is minder uitgesproken. Wel zijn zijn burcht met torens en wallen verdwenen maar de steile straten, de hellingen en de trappen, de steegjes achter een gewelf door, de straatkeien, zijn kerk, alles herinnert aan zijn gotisch verleden. Kassel is een verloren burg die sommige stadjes aan de Rhone te binnen roept. Het ziet er gesloten uit en winderig. Op de flanken van de heuvel bergt het zijn huizen waarvan de benedenverdieping onder het straatpeil ligt en verder ondergronds doorloopt.

's Zomers wordt Kassel bezocht door Duinkerkse badgasten en Engelse toeristen. Dat brengt wat leven in het anders doodse plaatsje en ook wat nering want handel en nijverheid bloeien hier niet. Wegens de hoogteligging is de lucht hier zuiver en daarom zitten hier veel kinderen uit het omliggende in de pensionaten en in het college.

Kassel is altijd een bevoorrechte plaats geweest. Werd het niet "Vlaanderens lusthof" genoemd! In Latijnse gedichten werd zijn lof verkondigd. Sanderus geeft een beschrijving van het oude stadje en een uitvoerig plan (waarop de arx antiqua, de oude burcht, met de windmolen, en de Sint-Pieterskerk domineren -cf. Verheerl. Vlaand., dl II, bk V, pp. 151-156).

Het slotterras is inderdaad een merkwaardige uitkijkpost. Het is duidelijk dat de vroegere burcht oninneembaar was en waarom hier rondom zoveel veldslagen plaats hadden.

De Romeinen hebben dat oorspronkelijk "Castellum Morinorum" tot hun voordeel aangewend. Zij maakten van Kassel het uitgangspunt van verscheidene verharde wegen waarvan men nog sporen in de streek vindt. Tijdens de middeleeuwen werd Kassel in allerlei strubbelingen verwickeld. Zijn burcht speelde daarbij een vooraanstaande rol. De eerste slag bij Kassel werd in 1071 gewonnen door (de energieke en heerszuchtige) Robrecht de Fries. Hij versloeg er de in Vlaanderen niet geliefde gravin Richildis van Henegouwen, weduwe van zijn broer Boudewijn VI, graaf van Vlaanderen. Na enkele verwickelingen werd Robrecht de Fries door de Franse koning Filips I als graaf van Vlaanderen erkend. Hij bouwde kastelen en vergrootte de naburige steden. Voor Kassel met zijn hoge betrouwbare muren had hij een voorliefde. Zijn excommunicatie door de paus kocht hij af door hier de Sint-Pieterskerk te bouwen (1072-1076).

In de 13e en de 14e eeuw is Kassel weer het toneel van politiek geweld. Filips-August maakt zich meester van de stad kort na de zo belangrijke slag bij Bouvines (1214) waar hij de Vlaamse graaf Ferrand van Portugal gevangen neemt.

In 1328 verovert Filips VI van Valois de stad na de bloedige nederlaag der Vlaamse gemeenten. Froissart, de Henegouwse partijdige kroniekschrijver van de adel, heeft de gebeurtenissen van die dag (23 augustus 1328) verhaald. Hij lustte die Vlaamse op-roerlingen niet. De Vlamingen, in Kassel verschanst, daalden 's avonds in drie storm-colonnen, in de grootste stilte, van de berg af om het Franse leger te verrassen. Maar hun plan mislukte "par la grâce et la volonté de Dieu". De Franse ridders kregen de tijd om zich te weer te stellen en geen enkele van de 16.000 Vlamingen ontsnapte. In de Vlaamse kronieken wordt anders geoordeeld. De Vlaamse gemeenten waren onderdrukt door graaf Lodewijk van Nevers wiens ongerechtigheden door de Franse koning zelf erkend werd.

Hun leider, "le tisserand Claes Zannequin" treedt op als een volkstribuun. Vermoed als viskoopman dringt hij in het Franse kamp binnen en vindt er de ridders aan het feesten. Hij denkt dat hij ze zal verslaan en boet zijn mislukking met zijn leven. Tot zo ver A.V.

Ik veroorloof mij hier een korte uitweiding over die bewuste opstand van het Vlaamse kustland en over Zannekin en steun daarbij op recente wetenschappelijke literatuur.

Waar A. Valabrègue die legendarische vermomningsanekdote betreffende Zannekin gehaald heeft, weet ik niet. In de ernstige geschriften die ik geraadpleegd heb (zie de bibliografie hieronder), komt die niet voor. Die bloedige afrekening bij Kassel is het einde van de grimmige rebellie van het kustland die - met hoogten en laagten - bijna vijf jaar duurde (november 1323 - augustus 1328). De achtergrond daarvan is nog altijd niet volkomen opgehelderd wegens de karigheid en de eenzijdigheid van de bronnen die alleen het standpunt van de machthebbers verdedigen. Zoveel is zeker dat de opstand - eerst in het Brugse Vrije en in de kasselrijen Veurne, Sint-Winoksbergen en Broekburg uitgebroken - veroorzaakt werd door de misbruiken gepleegd door de keurheren, schepenen en edellieden - in dienst van de volksvreemde graaf Lodewijk van Nevers - bij het bepalen van ieders aandeel in de heffingen. Naast de fiscale en economische factor speelt ook de sociaal-politieke tegenstelling een belangrijke rol : boeren tegenover adel en patriciërs en Klauwaerts tegenover Leliaerts. Ook ambachtslieden, rijke poorters en zelfs edelen namen deel aan het verzet. Het was dus geen loutere boerenopstand maar een strijd om de macht tussen twee kampen.

In elke kasselrij koos de boerenbevolking zich hoofdmannen. Met felle verbittering en haat werd er van weerskanten gebrand en vermoord. Het was een burgeroorlog die, zoals overal, met wreedheid en represailles werd gevoerd. In een bevelschrift van 21 januari 1325 om de opstand te onderdrukken - document waarin de naam Colin Zannekin voorkomt - geeft Lodewijk van Nevers opdracht de boeren, waar het kon, te doden, hun hoeven plat te branden, hun landerijen onder water te zetten.

Nikolaas Zannekin - waarover men eigenlijk weinig weet - was een welgestelde boer uit Lampernisse waar hij 30 gemeten land of ca. 17 Ha bezat. Hij was hoofdman van Veurne-Ambacht en zeker niet de leider van de opstand want hij kreeg zijn instructies uit Brugge.

De rebellen beheersten het hele Vlaamse kustland (tot aan de Aa in het huidige Frans-Vlaanderen) en controleerden Ieper en Kortrijk. Brugge, waar de graaf van juni tot 1 december 1325 gevangen was gehouden, had de leiding genomen. Toch was het geen nationale opstand. Het machtige Gent immers, dat onder het bewind stond van het rijke en Leliaertsgezinde patriciaat, bleef de graaf trouw. Het had honderden oproerige wevers verbannen en opstandige bewegingen in de Vier Ambachten en in het land van Waas onderdrukt. Ook Oudenaarde en Aalst kozen de zijde van de graaf.

Lodewijk van Nevers, niet in staat de opstand neer te slaan, ging begin 1326 de tussenkomst van zijn leenheer afsmeaken. Het duurde echter nog meer dan twee jaar voor dat de Franse koning Filips VI van Valois zijn ridderleger in Atrecht verzamelde om het gezag van de graaf, zijn vazal, te herstellen. Op 20 augustus legerde hij bij Kassel.

De Vlaamse strijdmacht lag versnipperd. Een gedeelte bewaakte Rijsel en de Leie (waar ze het Franse leger verwacht hadden), een ander gedeelte de Schelde om Gent en Oudenaarde in het oog te houden. Zannekin, die het bevel voerde in Kassel, beschikte dus nog niet over de helft van het Vlaamse leger. Maar een verdedigende stelling van zijn voetvolk, gewapend met pieken, met een ijzeren knots onder de punt (=goedendags), bood overwinningskansen, zoals de Guldensporenslag bewezen had. De hereboer uit Lampernisse stond tegenover een overmacht maar hij behield een oninneembare positie op de Kasselberg. Heel waarschijnlijk is hij het geweest die de overmoedige beslissing heeft genomen van de berg af te dalen en de Fransen bij verrassing aan te vallen.

Het kostte hem en ongeveer 5.000 medestrijders uit de kasselrijen Veurne, Sint-Winokbergen, Kassel, Belle en Broekburg, het leven. Nikolaas Zannekin is de geschiedenis ingegaan als het type van de vrije en zelfstandige Vlaamse boer die zijn vrijheid tot de dood toe heeft verdedigd.

Uitgebreide informatie over dat boeiend stuk Vlaamse geschiedenis biedt het uitstekende "Gedenkboek Nikolaas Zannekin 1328-1978" uitgegeven door de "Kulturele Raad Diksmuide Werkgroep Zannekin 1978" met o.m. volgende wetenschappelijke bijdragen :

J. Mertens, De Boerenopstand onder Zannekin, pp. 96-103

J. Van Rompaey, De Opstand van het Vlaamse Kustland van 1323 tot 1328 en de figuur van Nikolaas Zannekin, pp. 104- 132

R. Jennes, De Slag bij Kassel, 23 augustus 1328, pp. 142-149

Uitvoerige en waardevolle documentatie is verwerkt in "Zannekin en de Vrijheidsstrijd van het Kustland van 1323 tot 1328" door Pleimion Naibh (schuilnaam voor Kamiel De Vleeschauer, 1873-1975). Het lijvige werk (397 blz.) legt echter te zeer de nadruk op het nationale motief van de opstand.

Nu laat ik weer A. Valabrègue aan het woord,

Ook tegen Filips de Goede zijn de inwoners van Kassel opstandig geweest. Ontevreden over hun baljuw, Colart de Comines, verjaagden ze hem en vernielden de grafelijke sterkte van Reneschure. Tenslotte moesten ze zich overgeven aan de graaf. Hij schonk genade maar eiste een zware schadevergoeding. Hun afgevaardigden moesten openlijk vergiffenis vragen, ongewapend, blootshoofds, zonder gordel, geknield en vervroren van de kou. Hoewel er amnestie beloofd was, toch werden er enkele oproerlingen ontvoerd of geradbraakt. Later toonden die van Kassel - die prat gingen op hun bijnaam van "Voorvechters" - hun krijdsmoed in een expeditie tegen Calais onder het vaandel van de hertog (Filips de Goede), bondgenoot geworden van koning Karel VII.

In de buurt van Kassel werd in 1677 (11 april) de Slag bij de Pene geleverd tussen het Franse leger aangevoerd door de hertog Filips van Orleans, broer van de koning (Lodewijk XIV) tegen Hollandse en Spaanse troepen onder het bevel van prins Willem III van Oranje. De Franse overwinning bezegelde de veroveringen van Lodewijk XIV door het Verdrag van Nijmegen (17.9.1678 - dat betekende de definitieve inlijving bij Frankrijk van de rest van wat wij nu Frans-Vlaanderen noemen).

Op een piramide in de tuin van het Kasselse kasteel, door oorlogsgeweld volledig vernield, staat heel het verleden van de stad bondig samengevat. Het gedenkteken (uit 1873) wijst de plaats aan waar de verdwenen Sint-Pieterskerk gestaan heeft. In 1093 werd Robrecht de Fries er in de crypte begraven. Van zijn grafsteen die 1560, hoewel geschonden, nog bestond, heeft A.V. nog een fragment gezien.

Pittoresk is de O.L.V.-kerk, de enige van Kassel. Het oud stadhuis, nu gerechtshof, bevat een klein museum. L'hôtel de la Noble Cour, nu voor de ene helft stadhuis en voor de andere herberg, was vroeger de zetel van de kasselrij Kassel, opgericht door Joanna van Constantinopel.

Naar de Rcollettenberg met zijn geweldige houten windmolens, is een mooie wandeling.

G. BILLIET

EEN ONBEKEND REISVERSLAG UIT DE 19DE EEUW, OOK OVER OOSTENDE

In "The National Library of Wales" wordt het onuitgegeven handschrift bewaard van de dagboeken van Louisa Lloyd (1785-1866). Enkele van die dagboeken bevatten een verslag van reizen door onze streken. Zij behoorde tot de Engelse aristocratie, die door de tijdgenote Jane Austen werd uitgebeeld in haar romans. John Gheeraert geeft een verslag van twee van haar reizen, op basis van de dagboeken, die met pentekeningen geïllustreerd zijn, in het veertiendaagse tijdschrift van de "Vlaamse Toeristenbond" "De Toerist", LX, nr. 22, 10 november 1980, blz. 1280-1281. De titel van het kleine artikel luidt : "Flarden uit de dagboeken van Louisa Lloyd".

E. SMISSAERT

EEN TOELICHTING BIJ PRINSES LILIANES AFSTAMMING LANGS MOEDERZIJDE

Roger Poelman speurde naar de verre afkomst van Liliane Baels, geboren te London op 28 november 1912, de huidige Prinses van Retie, echtgenote van Koning Leopold II en dochter van gouverneur Hendrik Baels. Weinig Oostendenaars vermoeden dat de prinses langs moederzijde een afstammeling is van notabelen uit Dentergem, Oostakker en Destelbergen. Haar moeder immers was, als 23-jarige jongedame, op 20 juni 1905 te Dentergem in het huwelijk getreden met de twee jaar oudere Oostendse advocaat Henricus Ludovicus Baels, zoon van de toen reeds overleden Julius Ludovicus Baels, en van Delphina Alexandrina Mauricx. Deze uitgebreide genealogische bijdrage is te lezen, onder de titel: "Prinses Liliane : een prinses met Oostakkers bloed", in het tweemaandelijks tijdschrift "Heemkundig Nieuws". Contactblad van de Heemkundige Kring "Oost-Oudburg" en het Documentatiecentrum voor Streekgeschiedenis", jg. 8, 1980, nr. 5 (zonder paginering).

E.S.

Prinses Liliane : een prinses met Oostakkers bloed.

Dit jaar is het juist honderd jaar geleden dat een jonge kandidaatnotaris uit Oostakker zich te Dentergem (W-Vl.) ging vestigen en er huwde met de dochter van de lokale burgemeester-notaris. Dit jonge echtpaar zou 36 jaar later een kleindochter weten geboren worden die wij heden kennen als Prinses Liliane.

Genealogisch gezien is dit een boeiende studie, vooral omdat onze jonge kandidaatnotaris uit Oostakker zelf ook al bekende ouders en grootouders had. We hebben deze afstamming zo eenvoudig en duidelijk mogelijk voor te stellen aan de hand van bijgaande vooroudertafel. Er zijn echter daarnaast interessante elementen aanwezig om deze afstamming ook een eenvoudig verhaal mee te geven. Vandaar deze bijdrage.

Wie een weinig met de geschiedenis van Oostakker vertrouwd is kent ongetwijfeld de naam van Dominicus Geers. Hij werd te Oostakker geboren op 26 juni 1787 als zoon van koster Joannes Franciscus Geers en Joanna Francisca Van Belle. (1) Ten tijde van de Franse overheersing vinden we hem terug in de militielijsten van 1807 en vernemen we dat hij omwille van zijn lichamelijke handicap - hij had een bochel - afgekeurd werd. (2) Op het ogenblik van zijn inschrijving op de militielijsten verbleef hij te Tielt, waar hij zich als knappe leerling naar alle waarschijnlijkheid voorbereidde op zijn toekomstig onderwijzersambt. In elk geval was hij in 1807 "étudiant" en we nemen aan dat hij te Tielt inwoonde bij een aldaar gevestigde schoolmeester om zich in zijn vak te bekwamen.

Domien Geers was tien jaar te vroeg geboren, want pas in 1817 zou de akte van bekwaamheid voor de onderwijzers ingevoerd worden. Dit belette hem echter niet om reeds in 1811 in de Bredestraat te Oostakker met een eigen school te beginnen.

Een jaar later trad hij (op 23 oktober 1812) te Oostakker in het huwelijk met de uit Ninove afkomstige Catharina Taffijn. (3)

In 1817 was zijn school uitgebouwd tot een bloeiend pensionaat met een Vlaamse en een Franse klas, logeergelegenheid voor 30 à 40 internen en een ruime tuin die als speelplaats gebruikt werd. Hij had in dat jaar 30 leerlingen in de Franse klas en 80 in de Vlaamse. Het kostgeld bedroeg 1,40 gulden per maand in de Franse en 0,30 gulden per maand in de Vlaamse klas. (4) Na het overlijden van burgemeester PietersFrancies Drubbel (9 november 1845) zou Dominicus Geers zijn opvolger worden. Hij tekende voor het eerst als burgemeester op 30 april 1846. Voordien was hij wel reeds gemeenteraadslid. Domien Geers werd tot burgemeester van Oostakker benoemd op 9 april 1846 en door de bevolking als dusdanig plechtig ingehuldigd op 15 april 1846. De ambtstermijn van burgemeester Geers was kortstondig. Hij overleed schielijk in de nacht van 17 op 18 december 1849, in de leeftijd van 62 jaar. (5)

21 jaar later, bij K.B. van 18 oktober 1870, zou zijn zoon Amand burgemeester te Oostakker worden als opvolger van de overleden Jozef Drubbel. Amand Geers oefende tijdens de ambtsperiode van Burgemeester Henri Buysse (1852-1867) en van burgemeester Jozef Drubbel (1867-1870) reeds de functie van schepen uit. Hij zou burgemeester te Oostakker blijven tot 1872.

Gedurende de eerste helft van de 19e eeuw was de Oostakkerse gemeenteraad overwegend samengesteld uit de meest welstellende landbouwers van de gemeente, enkele zeldzame uitzonderingen niet te na gesproken. Na de verkiezingen van 1848 kwam echter de lokale geneesheer, dr. Charles Joseph Devisscher, als raadslid de gemeenteraad vervoegen. Hij werd te Destelbergen geboren op 20 februari 1813 als zoon van Angelus Devisscher en Rosalie Van Den Plas. Zijn moeder overleed toen hij zeven jaar oud was, doch dit belette hem niet schitterende studies te doen en het te brengen tot doctor in de geneeskunde. Kort nadat hij zich te Oostakker als geneesheer gevestigd had trad hij er in het huwelijk met Maria Geers, dochter van de burgemeester. Het huwelijk werd ingezegende op 19 december 1849. (6) Maria Geers was te Oostakker geboren op 27 september 1815; ze was dus bijna 34 jaar toen ze dit huwelijk aanging.

In 1852 werd Dr. Charles Devisscher schepen te Oostakker, - in opvolging van Henri Buysse die burgemeester werd. Zelf heeft hij nooit aspiraties gehad om burgemeester te worden omdat hij niet in het waarwater van zijn schoonbroer Amand wenste te komen die als geboren en gtoegen inwoner van Oostakker wel aanspraak maakte op dit ambt.

Toen in 1865 het gemeentelijk onderwijs in het gedrang kwam door een onvoldoende huisvesting bracht Dr. Devisscher de uitkomst. Op 27 december van dat jaar verklaarde hij zich bereid een perceel grond van 16 aren aan de gemeente te verkopen om er een gemeenteschool met onderwijzerswoning op te bouwen. Deze school staat er vandaag nog, maar Dr. Devisscher heeft deze aanwinst voor de gemeente niet lang mogen meemaken, want hij overleed op 18 juli 1870 in zijn woning, Gentstraat 45. (7) Zijn echtgenote Maria Geers zou hem nog negen jaar overleven en in hetzelfde huis overlijden op 10 juli 1879. (8)

In het gezin van Dr. Devisscher en Maria Geers werden vijf kinderen geboren :

- Charles Joseph	°12/08/1852 (Akte nr 125)
- Adolphus Gustavus	°03/02/1854 (Akte nr 20)
- Modestus Ludovicus Josephus	°18/03/1857 (Akte nr 30)
- Maria Josephina	°04/12/1859 (Akte nr 177)
- Octave Edouard	°23/03/1861 (Akte nr 47)

Van biede laatsten weten we dat ze als kind gestorven zijn. Maria Josephina overleed op 6 april 1866 als kind van 6 jaar oud. (9) Octave Edouard stierf op 16 november 1873 als jongen van 12 jaar. (10) Modestus Ludovicus Josephus kwam als 22-jarige op 10 juli 1879 aangifte doen van overlijden van zijn moeder. Uit deze akte weten we dat hij op dat ogenblik student in de godgeleerdheid was. Hij had dus klaarblijkelijk priestersstudies aangevat, maar we zijn niet ingelicht over zijn verdere loopbaan.

De oudste zoon uit dit gezin, Charles Joseph, droeg niet enkel de voornamen van zijn vader, hij zou ook op studiegebied dezelfde richting inslaan als zijn vader. In 1878 verliet hij Oostakker om zich als kersverse geneesheer te Gent te vestigen. (11)

Blijft dan nog de tweede telg uit dit gezin die in zijn geboorteakte Adolphus Gustavus genoemd werd, maar die is in alle andere officiële documenten teruggevonden als Adolphus Augustus.

Blijkbaar moet ook deze zoon een flink student geweest zijn want in 1880 gaat hij als kandidaat-notaris vestigen te Dentergem. We hebben natuurlijk het raden naar de reden waarom precies deze gemeente zijn vestigingsplaats werd, maar ergens rijst bij ons vermoeden dat grootvader Domien Geers, die ooit te Tielt verbleef, connecties moet aangeknoopt hebben met notabelen uit di streek. Tielt en Dentergem liggen ten slotte niet zo ver uit elkaar. De mogelijkheid is dus groot dat de kersverse kandidaat-notaris een stageperiode doormaakte bij notaris August Opsomer, die burgemeester van Dentergem was en enkele knappe dochters in huis had.

Feit is dat Adolf Devisscher op 7 februari 1880 in het huwelijk trad met Alisa Celina Opsomer, dochter van de hoger genoemde burgemeester-notaris en van Natalie Demeulenaere. (12)

Deze laatste overleed te Dentergem op 5 februari 1856 toen haar dochttertje nog geen twee jaar oud was. De latere Mevrouw Devisscher heeft haar moeder dus niet of nauwelijks gekend. Notaris Opsomer, die na het huwelijk van zijn dochter in 1880 stilaan van dagje ouder werd zou het als burgemeester van Dentergem nog verschillende jaren blijven doen, maar hij zou zijn notariaat hoe langer hoe meer in handen geven van zijn schoonzoon Adolf Devisscher. Dit is duidelijk merkbaar in de geboorteakten der kinderen van het echtpaar Devisscher - Opsomer :

- Maria Honorina Josefina Ghislana	°Dentergem, 05/11/1880.
- Anna Maria Carolina Gislana	°Dentergem, 07/04/1882.
- Maurice Antoon Adolf Modest Augsut	°Dentergem, 05/02/1884.
- Germaine Augusta Maria	°Dentergem, 20/10/1885.
- Robert Antoon Gustaaf Josef	°Dentergem, 23/04/1888.

De geboorteangiften van deze vijf kinderen werden steeds gedaan door de vader Adolf August die tot en met het derde kind kandidaat-notaris van beroep was, maar vanaf het vierde kind als notaris werd vermeld. Hij moet dus in de loop van 1884 of 1885 de studie van zijn schoonvader overgenomen hebben.

Adolf August Devisscher overleed te Dentergem op 3 november 1920 in de leeftijd van 66 jaar. (13) Een der aangevers van dit overlijden was Robert Devisscher, zoon van de overledene, op dat ogenblik 32 jaar oud en kandidaat-notaris. Deze laatste zou na het overlijden van zijn vader diens notariaat overnemen en net als zijn grootvader Jozef August Opsomer burgemeester worden. Hij was in elk geval burgemeester toen op 23 december 1931 zijn moeder overleed en hij samen met zijn zuster Germaine dit overlijden kwam aangeven ten gemeentehuize. (14) Robert en Germaine Devisscher bleven beide ongehuwd en zouden in de ouderlijke woning (15) overlijden met nauwelijks één dag verschil. Germaine stierf op 1 december 1964, Robert de dag nadien. (16)

Anna Maria Carolina Gislana daarentegen had niet voor het celibaat gekozen. Ze was als 23-jarige jongedame op 20 juni 1905 te Dentergem in het huwelijk getreden met de 2 jaar oudere Oostendse advocaat Ludovicus Baels, zoon van Julius Ludovicus Baels en van Delphina Alexandrina Mauricx. (17) Hendrik Baels stond een indrukwekkende carrière te wachten. Als doctor in de rechten en als kandidaat werd hij in oktober 1912 gemeenteraadslid en in mei 1921 schepen van de stad Oostende.

Hij was op dat ogenblik advocaat aan de balie te Brugge. Op 10 februari 1920 werd hij volksvertegenwoordiger. Hij werd achtereenvolgens Minister van Landbouw en Openbare werken (1926-1929), Minister van Binnenlandse Zaken en Hygiëne (1929-1931) en opnieuw Minister van Landbouw (mei-juni 1931). Van 1933 tot 1940 was hij gouverneur van West-Vlaanderen.

Henricus Ludovicus Baels overleed te Knokke (Lippenslaan, 48) op 14 juni 1951, zijn echtgenote Anna Maria Devisscher was eveneens te Knokke overleden, en wel op 6 juli 1950 (Zoutelaan, 54).

De kinderen uit het gezin Baels - Devisscher gingen elke hun eigen weg. Een van hen, Liliane, geboren te Londen op 28 november 1916, was een uiterst merkwaardige toekomst weggelegd. Zoals iedereen weet trad ze in 1941 te Laken in het huwelijk met Koning Leopold III, weduwnaar van de verongelukte Koningin Astrid. De oudere bevolking kent haar het best als de "Prinses van Retie". Uit haar huwelijk met Koning Leopold III werden drie kinderen geboren. Prins Alexander, Prinses Maria-Christina en Prinses Maria-Esmeralda.

Koning Leopold III en zijn echtgenote hebben zich sedert jaren teruggetrokken uit het dynastieke leven van ons land en wonen in alle kalmte in het kasteel van Argenteuil nabij Waterloo. Weinig Belgen vermoedden misschien voorheen dat de Prinses van Retie een afstammeling is van notabelen uit Dentergem, Oostakker en Destelbergen. In Dentergem wist men het blijkbaar reeds lang. Na het lezen van deze genealogische bijdrage zal men het nu mogelijk ook te Oostakker en te Destelbergen onthouden. Voor een klein stukje is Prinses Liliane alleszins een afstammeling uit ons werkgebied. De hierna volgende vooroudertafel is er het onomstootbaar bewijs van.

R. POELMAN

- (1) RAG - PR Oostakker, Boek 9 f° 279, nr 2182
- (2) RAG - Schelvedepartement, nr 1583
- (3) B.S. Oostakker, H 1812, f° 9V°
- (4) RAG - Hollands Fonds, nr 229 i
- (5) B.S. Oostakker, O 1849, akte nr 161, f° 27 r°
- (6) idem, H 1849, akte nr 26
- (7) id., O 1870, akte nr 122
- (8) idem, O 1879, akte nr 75
- (9) id., O 1866, akte nr 35
- (10) id., O 1873, akte nr 115
- (11) Bevolking Oostakker 1867-1880, Boek 3, f° 558 V°
- (12) B.S. Dentergem, H 1890, akte nr 19
- (13) idem, O 1920, akte nr 35
- (14) idem, O 1931, akte nr 29
- (15) Het huis van de familie De Visscher te Dentergem staat in de Statiestraat nummer 16 en wordt heden bewoond door notaris Verhelst
- (16) B.S. Dentergem, O 1964, akten nrs 31 en 32
- (17) idem, H 1905, akte nr 14

DE VISSCHER ANGELUS x VAN DER PLAS ROSALINA
Particulier
Destelbergen
13 nov. 1863

Destelbergen
28 april 1820

GEERS DOMINICUS x TAFFLIJN CATHARINA
Burgemeester - onderwijzer
Oostakker
18 dec. 1849

Oostakker
1 okt. 1857

81/175

DE VISSCHER CAROLUS JOSEPHUS

x

GEERS MARIA

Geneesheer

Oostakker

Particuliere

° Destelbergen 20 feb. 1813

19 sept. 1849

° Oostakker 27 april 1815

Oostakker 18 juli 1870

Oostakker 10 juli 1879

DE VISSCHER ADOLPHUS GUSTAVUS

x

OPSOMER ALISA VIKTORIA CELINA

Notaris

Dentergem

Zonder beroep

° Oostakker 3 feb. 1854

7 feb. 1880

° Dentergem 2 mei 1854

Dentergem 3 nov. 1928

Dentergem 23 dec. 1931

BAELS HENRICUS LUDOVICUS

x

DEVISSCHER ANNA MARIA CAROLINA

Advocaat

Dentergem

Zonder beroep

° Oostende 18 jan. 1878

20 juni 1905

° Dentergem 7 april 1882

Knokke 14 juni 1951

Knokke 6 juli 1950

- 10 -

KONING LEOPOLD III x

BAELS MARY LILIAN

° Brussel 3 nov. 1901

° Londen 28 nov. 1916

Laken

11 sept. 1941

Overgenomen met vriendelijke toestemming van de auteur, de heer R. Poelman, verantwoordelijke uitgever-hoofdredacteur van "Heemkundig nieuw. 2-maandelijks tijdschrift van de H.K. "De Oost-Oudburg".

DE SCHOOL VAN TEEKEN - EN BOUW- KUNDE TE OOSTENDE (I)

Over het Hollands Tijdvak van onze nationale geschiedenis wordt heden ten dage nog steeds met gemengde gevoelens gesproken en geschreven. Toch kunnen we niet ontkennen dat Koning Willem het op vele vlakken goed meende.

Eén van die goede initiatieven was zijn arrest van 13 april 1817 waarbij hij bepaalde dat in elke stad een school moest worden opgericht om jongeren en aanstaande ambachtslui de beginselen van het tekenen en de architectuur bij te brengen. Deze maatregelen kaderden binnen het geheel van meer algemene maatregelen ter verbetering van het onderwijs.

Zo'n instelling kwam er te Oostende in 1820. Het "Byzonder reglement voor de School van Teeken - en Bouwkunde der Stad Oostende" werd op 12 december 1820 "beraamd en vastgesteld" in zitting van het Bestuur van de school in kwestie.

Het werd ondertekend door :

- Burgemeester Charles DELMOTTE, voorzitter
- Ed. SERRUYS,
- T. HAMMAN,
- J.B. WILLAERT, Schepenen
- Ph. DE BROCK
- A. LIEBAERT
- & Ch. DE CLEIR, "intekenaren".

In buitengewone zitting van 19 december 1820 keurde de Raad van Regering het reglement goed (1).

X X X

De School bevond zich in een huis Hoek Paulusstraat-Kerkstraat, waar nu het Leander VILAINplein ligt.

De instelling kende een nederig begin met slechts 2 professoren, die elk een jaarlijkse vergoeding van 150 gulden kregen. Beide hadden een assistent die 100 gulden 's jaars verdiende.

De eerste tekenleraar van de "School voor Teeken- & Bouwkunde was de te Oostende wonende Ieperling François BOSSUET (1793-1889), in die tijd werkzaam bij het Zeewezen alhier. BOSSUET, die later een beroemde schilder van vedute en een groot theoreticus van het artistiek perspectief zou worden, verliet Oostende en de school in 1828 om te Brussel carrière te maken. In 1832 werd hij professor aan de Brusselse Academie.

Uit BOSSUET's "Oostendse jaren" (hij woonde op de Groentemarkt), dateren tal van tekeningen der Zaagmolens te Slykens (2), alsook zijn illustraties bij Ignace V.C. DUBAR's "Ostéographie de la Baleine échouée à l'est du port d'Ostende le 4 novembre 1827" (Brussel, LAURENT, 1828). Als professor aan de Oostendse academie gaf BOSSUET onder-richt aan Edouard HAMMAN (°1819) en aan François MUSIN (°1820).

Vóór de stichting van de Oostendse Tekenschool zou BOSSUET er alhier op eigen houtje aan privé-tekenschooltje op nagehouden hebben. Dat lezen we althans in zijn biografie door G. LAGYE in "La Fédération Artistique" van 1883.

De andere professor, tevens dagelijkse bestuurder van de School was de Oostendse veduteschilder Michel VAN CUYCK (1797-1875) over wie we hier en elders al uitgebreid publiceerden (3). Michel VAN CUYCK was op 28 juli 1816 in zijn geboortestad Oostende gevierd geweest als laureaat van de "Afschetsing van 't Gedacht" en als tweede prijswinnaar "naar het plaaster" aan de Academie te Brugge, dit tijdens een "Glorieuse intrede". Hij bleef tot in 1874 onderricht geven in de disciplines "Tekenen naar gipsen & hoofden" en "Tekenen naar ornamenten en torso's".

X X X

In een gids uit 1837 (4) vernemen we de toestand in de school dat jaar :

Bestuur :	G. DUTREMEZ	Karnemelkstraat 26
	M. HAMMAN	Albertusstraat 18
	H. DE CONINCK	Sint-Thomasstraat 1
	D. LANSZWEERT	Kaaistraat 8
	A. LIEBAERT	Sint-Sebastiaanstraat 20
	Ch. DECLEIR	Keizerskaai 5

De Professoren :

a. Tekenen	M. VAN CUYCK	Kerkstraat 21
	A. VAN CUYCK	Weststraat 48
	B. PAVOT	Kerkhofstraat 4
b. architectuur	L. PERSYN	Weststraat 40 bis

In deze gids vernemen we verder ook dat beide VAN CUYCK's & PAVOT ook nog een huisschilderbedrijf hadden. Wat de VAN CUYCK's betreft klopt dat zeker : In de archieven van de SS. PETRUS & PAULUSkerk vonden we kwitanties door VAN CUYCK ondertekend voor uitvoering van schilderwerken in de oude Sint-Pieterskerk.

Een artikel in een Oostends dagblad (5) geeft de indeling van de school ann. 1850-51 weer :

Tekenen :	A. naar antieke gipsen
	B. 1° klas Figuur - Karakterkoppen
	C. 2° klas Groot hoofd
	D. Derde klas Klein hoofd
	E. 4° klas Principes
Architectuur :	A. 1° klas Compositie naar programma
	B. 2° klas naar model
	C. 3° klas naar model
	C. 4° klas naar model

De school telde toen 118 leerlingen.

In het schooljaar 1853-1854 vermeerderde het aantal leerlingen tot 129.

In de gemeenteraadszitting van 28 oktober 1854 werd besloten leerling Grégoire VAN VYAENE een subsidie van 200 Fr. te verlenen om zijn architectuurstudies aan de Antwerpse Academie verder te zetten. (6)

X X X

PRIJSUITDELINGEN

Om de twee jaar werd in de Tekenschool overgegaan tot de plechtige prijsuitdeling. De 15e prijsuitdeling ging door op donderdag 4 september 1851 in de zaal van het genootschap "Willem Tell".

Ziehier de namen der laureaten, zoals we ze vonden in een Oostends dagblad van die tijd (7) :

Architectuur - Compositie	
1° Prijs	BOOMERS Pierre
2° Prijs	VAN DEN BRANDE Jean
Architectuur 1° klasse	
1° Prijs	VALCKE J.
2° Prijs	MUNIE Charles
Architectuur 2° Klasse	
1° Prijs	VAN VYAENE Grégoire
2° Prijs	FOL Edouard

Architectuur Compositie

- 1° Prijs PETYT Auguste
- 2° Prijs VALCKE J.

Architectuur 3° Klasse

- 1° Prijs PERSIN, Prosper
- 2° Prijs WITTEBROODT, Joseph

Architectuur 4° klasse

- 1° Prijs VAN YPER Léopold
- 2° Prijs CARTON Aimé

Tekenen - Gips

- 1° Prijs BOURGOGNIE Pierre
- 2° Prijs STOCK Henri

Tekenen 1° klasse

- 1° Prijs DEMULDER Joseph
- 2° Prijs MERLIERE Michel

Tekenen 2° klasse

- 1° Prijs DE FONSECA Pierre
- 2° Prijs FONTAINE Léopold

Tekenen - Compositie

- 1° Prijs STOCK Henri
- 2° Prijs BOURGOIGNIE Pierre

Tekenen 3° Klasse

- 1° Prijs WILLECOME Eugène
- 2° Prijs DEGRAEVE Eugène

Tekenen 4° klasse

- 1° Prijs PAVOT, Charles
- 2° Prijs MICHE, Jacques

Van de prijsuitreiking op dinsdag 25 september 1860 bleven eveneens enkele gegevens bewaard (8).

De plechtigheid ging door in het Casino, in aanwezigheid van Burgemeester Henri SERRUYS, Schepen JANSSENS, volksvertegenwoordiger Jean VAN ISEGHEM en de directie en leraren van de instelling.

Het Muziekkorps van de Burgerwacht, gedirigeerd door WARLANDT bracht enkele nummers ten beste en daarna hield Burgemeester SERRUYS zijn toespraak. Vervolgens was het de beurt aan Henri DE CONINCK om de gang van zaken in de school uit de doeken te doen. De prijzen gingen dat jaar naar :

Architectuur - Compositie

- 1° Prijs Pierre LIEVENS
- 2° Prijs Charles VAN DEN BRANDE

Architectuur 1° Klas

- 1° Prijs Hypolite LAMBRACHTSEN
- 2° Prijs Eugène CARETTE

Architectuur 2° Klas

- 1° Prijs Emile DECHAENE
- 2° Prijs Jean SENGIERS

Architectuur 3° Klas

- 1° Prijs Edouard GOETGHEBEUR
- 2° Prijs Joseph CORNELIS

Tekenen 1° Klas

- 1° Prijs Henri MICHAUD
- 2° Prijs Edouard PIERS

Tekenen 2° Klas

- 1° Prijs Pierre DEMOOR
- 2° Prijs Maurice DEWAELE

Tekenen 3° Klas

- 1° Prijs Adolphe VLAEMINCK
- 2° Prijs Edouard DEGELS

Tekenen 4° Klas

- 1° Prijs Guillaume BOURGOIGNIE
- 2° Prijs Charles DE CLERCQ

X X X

De "Provincialen Wegwyzer van Westvlaenderen ... voor het schrikkeljaer 1856" (Brugge, C. DE MOOR) geeft op p. 157 het volgende op betreffende de Oostendse Teekenschool :

ACADEMIE

VAN BOUW - EN TEEKENKUNDE
(129 LEERLINGEN)

Voorzitter H. SERRUYS

Ondervoorzitter P. DE BREYNE

Leden : H. DE CONINCK

A. LIEBAERT

L. HUYGHE

L. VERHAEGHE

A. MAC LEOD

J.B. VALCKE

SADOINE

D. LANSZWEERT

Secretaris : E. DE BROUWER

Professors : architectuur : L. PERSYN & DIERYCKX

plaester : M. VAN CUYCK

figure : A. VAN CUYCK - C. PAVOT

Volgens de "Provinciale Wegwyzer ... voor het schrikkeljaer 1860" (Brugge, C. DE MOOR), bleek de toestand dat jaar nagenoeg onveranderd. Alleen de namen van MAC LEOD & SADOINE vonden we niet meer terug bij de leden van het bestuur.

Blijkens de "Provincialen Wegwijzer ... voor het schrikkeljaer 1864" was de toestand anno 1864 deze van 1860, behalve het wegvallen van PERSYN als professor architectuur.

In de "Wegwijzer" van 1865 zien we dan de naam van Gregoire VAN VIAENE in de plaats.

De Oostendse "Teekenschool" bleef zo bestaan tot in 1867. Ondertussen was er een hervormingsbeweging op gang gekomen in het industriëel onderwijs, en deze gaf van 1860 af het ontstaan aan een hele reeks "Ecoles Industrielles". In de Oostendse Gemeenteraad werd al in 1859 over de opportuniteit van een "Ecole Industrielle" ofte "Nijverheidsschool" gesproken, in de plaats van de bestaande "Teekenschool". De Oostendse "Ecole Industrielle" kwam er echter pas in 1867. Maar daarover later meer in een volgende bijdrage.

Vermelden we nog dat in de verzamelingen van "De Plate" een attestmedaille berust met volgende opschriften :

ECOLE D'ARCHITECTURE ET DE DESSIN

OSTENDE

1835

CLASSE D'ARCHITECTURE D'APRES MODELE DE 1° RANG

ACCESSIT A MR. THS L. DIERICKX

Norbert HOSTYN

Nota's :

1. Byzonder reglement voor de School van Teeken- en Bouwkunde der Stad Oostende ..., Oostende, 1820 (gedrukt bij T. VERMEIRSCH).
(wordt in volgend nummer integraal gepubliceerd)
2. A. VERBOUWE, Iconografie van het arrondissement Oostende, Brussel, s.d., nrs. 24-26.
3. N. HOSTYN, De Oostendse Kunstschilder Michel T.A. VAN CUYCK, in Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis, CXVI, 1979, 1-2.
4. Guide de la Ville d'Ostende, Oostende (T. VERMEIRSCH), 1837.
5. Ecole d'architecture et de dessin, in La Flandre Maritime, 2, 168, 8 november 1851, p. 4.
6. Rapport sur l'administration et la situation des affaires de la Ville d'Ostende ..., in La Feuille d'Ostende, 37, 3.791, 18 maart 1855.
7. Distribution des prix à l'école d'Architecture et dessin à Ostende, in La Flandre Maritime, 2, 150, zaterdag 6 september 1851, p. 2.
8. Phare d'Ostende, 4, 77, 26 september 1860, p. 2-3.

DE OOSTENDSE DICHTER AUGUST VANHOUTTE GEBLOEMLEESD

Uitgeverij "Heideland", gevestigd te Hasselt, heeft reeds vele, verdienstelijke dichters, bekende maar ook veel minder gereputeerde, voorgesteld aan een ruimer publiek in haar voortreffelijke reeks "Poëtisch Erfdeel der Nederlanden". In 1979 viel de literaire nalatenschap van de thans vergeten Oostendse poëet August Vanhoutte (1889-1936) de eer te beurt, onder de titel "De macht der leegte" en als nummer 104 in de serie, verzameld en ingeleid te worden door de letterkundige Willy Spillebeen, met een rake en korte typering van Vanhoutes betekenis door de samensteller (blz. 5-9), een selecte bloemlezing uit het oeuvre van de dichter (blz. 10-74) en een bibliografie (blz. 75). August Vanhoutte die wegens een zwakke gezondheid zijn onderwijzersambt te Oostende had opgegeven, stierf in 1936, in de leeftijd van 47 jaar. Tijdens zijn leven verscheen slechts één dichtbundel, nl. "Hart en Geest" (1933). Als postume publikaties noteren wij "Nagelaten gedichten" uit 1937 en "De verwarde kalender" (1938). Hij schreef gedragen, klassieke poëzie, meestal sonnetten. Willy Spillebeen karakteriseert en vat zijn indrukken als volgt samen : "(...) Een groot dichter was Vanhoutte niet, daarvoor miste hij stijlqualiteiten, vormkracht, een flitsende zeggings, een beeldend vermogen en de kracht tot het lapidaire, onvergetelijke vers. Wél was hij een voornaam, evenwichtig, sereen dichter (...) Zijn poëzie is dan ook bezonnen, wijs en redelijk". De kostprijs van dit boekje bedraagt slechts 90 F. In het tweede luik van zijn memoires, "Waar plant ik mijn ezel ?", naar mijn smaak ook het interessantste deel, evocert Karel Jonckheere de figuur van August Vanhoutte, "(...) de vreemdste verschijning onder de Oostendse letterkundigen", en dist een aantal anecdoten over hem op (blz. 87-90).

Emiel SMISSAERT

NECROLOGIE

Gedurende de zomermaanden ontvielen ons nog 2 trouwe leden, nl. Mevr. Gh. MONSWEIER-RIFLART en de Heer A. PARMENTIER. Wij bieden de familie in van "De Plate" onze oprechte blijk van rouwbetuiging aan.

A. VAN ISEGHEM
Voorzitter

OOSTENDE IN OPBOUW (1)

Toen de prentkaarten hun glorieperiode kenden, viel dit samen met de grote bouwwerken te Oostende.

Zo kon men in 1900 en 1905 zichten kopen van de niet afgewerkte hoofdkerk St. Petrus- en Paulus.

O.V.

De Universiteitsbibliotheek te Gent beschikt over een verzameling van ongeveer 10.000 kaarten en plans, die er bewaard worden in de "Kaartenzaal"; ze kunnen ook daar geraadpleegd worden. Van de verzameling losse kaarten der Universiteitsbibliotheek werd in 1967 een inventaris uitgegeven, samengesteld door Greta Milis-Froost : Inventaris der kaarten en globes. Gent, 1967 (Rijksuniversiteit te Gent, Centrale Bibliotheek. Bijdragen tot de bibliotheekwetenschap, nr. 3). Sedert het verschijnen van deze inventaris, die 463 bladzijden telt, werd de verzameling Popp-kaarten verdubbeld door een schenking van het "Seminarie voor Menselijke en Economische Aardrijkskunde" van de R.U. Gent. Door de regelmatige schenkingen van het Militair Geografisch Instituut (sinds 1976 : "Nationaal Geografisch Instituut") bezit de Centrale Bibliotheek van de R.U. Gent alle moderne stafkaarten, die een grote hulp zijn als vergelijkingsmateriaal bij het bestuderen en gebruiken van oude kaarten.

Naast deze losse kaarten bezit deze bibliotheek een rijke collectie oude atlasen, die niet in een afzonderlijk fonds bewaard worden maar terug te vinden zijn in de alfabetische catalogus op steekkaarten in de bibliotheek. Van al de atlasen verschenen in de Nederlanden vóór 1880, bestaat de uitstekende bibliografie van C. Koeman, Atlantes Neerlandici. Bibliography of terrestrial, maritime and celestial atlases and pilot books, published in the Netherlands up to 1880. 5 volumes. Amsterdam, Theatrum Ltd., 1967-1976. Via vol. V dat uitgebreide indices op persoons- en plaatsnamen bevat, kunnen gemakkelijk alle kaarten van onze gewesten in de atlasen opgespoord worden.

Even een uitweiding met enkele nuttige, waardevolle gegevens en adressen voor gegadigden die, terloops benadrukt, desgevallend zelf de nodige voetstappen moeten ondernemen, indien ze tot eventuele aankoop mochten besluiten!...

In 1831 werd het "Oorlogsdepot" opgericht. Dit werd in 1878 het Militair Geografisch Instituut en in 1976 het "Nationaal Geografisch Instituut" (verder) afgekort als : N.G.I.); dat nog steeds onder de Minister van Landsverdediging ressorteert. Deze instellingen hebben als opdracht het uitgeven van topografische kaarten. Van 1869 tot 1883 verscheen de "Carte topographique de la Belgique", uitgegeven door het Dépôt de la Guerre te Brussel : Steendruk (fotolithografie), gekleurd, 427 bladen van 40 x 50 cm, schaal : 1/20 000, legende. De algemene triangulatie en waterpassing, aangevat in 1840, leidde in 1883 tot de voltooiing van de kaart van België op 1/40 000 in 72 bladen en deze op 1/20 000 op 427 bladen. De eerste volledige topografische herziening had plaats van 1879 tot 1890 en een tweede van 1903 tot 1912. Na de Tweede Wereldoorlog werden de nieuwe kaarten opgesteld volgens de methode der luchtfotogrammetrie. De recente kaarten zijn te koop in het "Nationaal Geografisch Instituut" (N.G.I.), Abdij ter Kameren 13, 1050 Brussel. Vermelden wij eveneens dat de Bodemkaart en de Vegetatiekaart van België, sinds 1951 ten vervoelge verschijnt en aldaar eveneens kan besteld worden. Deze bodemkaart - die nuttige informatie oplevert voor wie zich interesseert voor agrarische geschiedenis, historische geografie en archeologie - is in steendruk, gekleurd, bladen van 50 x 40 cm, schaal : 1/20 000, legende; bij elk blad hoort een aflevering met verklarende tekst. Volledigheidshalve kunnen wij er nog op wijzen dat de firma Aero-Survey (Adres : Industriepark-Noord 10, 2700 Sint-Niklaas) orthofotoplans (luchtfoto's) verkoopt op een schaal van 1/10 000. Nog iets : een gans aparte plaats wordt ingenomen door de reeks kadastrale plans van de Belgische gemeenten door P.C. Popp, die tussen 1842 en 1879 1800 van de 2570 gemeenten op kaart heeft gebracht. Bij elk plan hoort een legger met de naam en woonplaats van de eigenaar van elk perceel, de aard, de grootte en de categorie van elk perceel en de totale oppervlakte per gemeente. Deze Popp-kaarten zijn niet te koop.

Al deze van nut zijnde en praktische gegevens - hoofdzakelijk bestemd voor personen met een meer dan gewoon passieve belangstelling voor Kartografie en met enige noties hieromtrent - stammen uit een zeer recent artikeltje van mevrouw Greta Milis-Proost, dat onder de titel : "De kaarten en plans betreffende het "Scheldeveld" in de verzameling van de Gentse Universiteitsbibliotheek" (oorspronkelijk een overdruk uit het Jaarboek van de Heemkring Scheldeveld, vol. IX, 1979-1980, blz. 81-88) als Mededeling nummer 19 deel uitmaakt van de kleine, apart te verkrijgen publikaties van de Centrale Bibliotheek van de Rijksuniversiteits te Gent (Adres : Rozier 9, 9000 Gent). Mevrouw G. Milis-Proost bekleedt aldaar nog steeds het ambt van Conseruator van de "Afdeling der kaarten en plans", De kostprijzen die gevraagd worden door het gebeurlijk aanschaffen voor eigen gebruik van al deze opgesomde documenten, zijn mij niet bekend. Daarom, ten einde achteraf voor geen, vaak pijnlijke verrassingen te komen staan, doet men er best aan eerst schriftelijk navraag te doen wat de kostprijzen zijn (wellicht, ja waarschijnlijk wordt een catalogus met prijslijst op aanvraag gezonden).

Tot zover deze uitgebreide en wat uitgedijde excursus die, het zij benadrukt, onbaatzuchtig belangstellenden poogt te informeren op een verantwoorde wijze. Keren wij terug naar het eigenlijk onderwerp van onze eigen Mededeling, dat toch wil handelen over de aardrijkskundige kaarten betreffende Oostende en de Kuststreek.... Uitgezonderd enkele aanduidingen over kaarten aangaande de Belgische kust, zelf, beperken wij ons hierna volgend bijna exclusief tot de stad Oostende en haar omgeving, het studiegebied en -veld van de heemkring "De Plate"; wij laten de andere kustgemeenten welbewust buiten beschouwing en vermelding. Alle gegevens over hieronder opgesomde kaarten werden geput uit de "Inventaris der kaarten en globes", samengesteld door Greta Milis-Proost in 1967 (reeds vermeld in de aanhef van deze Mededeling). Zie "Index" van deze publikatie op bladzijden 377 (sub : "BELGIE, Kust"), blz. 431 (Sub : OOSTENDE; OOSTENDE, Haven; OOSTENDE, Kust; OOSTENDE, Omgeving; OOSTENDE, Postwegen naar Brussel), alsook op blz. 462 ("Handschriftelijke kaarten"), sub : OOSTENDE, Haven".

BELGIE, Kust :

- STESSELS (A.), Carte d'Ostende et partie de la côte de Belgique comprise entre Raversyde et la dune Spaniard, levée et sondée en 1867.
Anvers, Impr. F. Bizolier, 1870.
Kopergravure (Gravé par J. Nauwens), zwart, 53 x 81 cm, schaal : in zeemijlen, legende.
(Met voorstelling van de "Signaux de marée").
- PETIT (M.L.), Reconnaissance hydrographique de la côte Nord de Belgique faite en 1879 et 1880 par ordre de Mr. Saintelette, Ministre des Travaux Publics ...
Handschrift, 1879-1880.
Pentekening, gekleurd, 60 x 151, 5 cm, schaal : 1/40 000, legende.
(Met : "Diagramme de la durée des sondages en 1879 & 1880 (éch. 0,01 pour 400 m - 0,02 pour 1'heure)).
- PETIT (M.L.), Reconnaissance hydrographique de la côte Nord de Belgique, faite en 1879 et 1880, par ordre de Mr. Saintelette, Ministre des Travaux Publics.
Anvers, Marine (Belge) - Hydrographie, (1880).
Steendruk (Etabl. Martin Ghys, graveur), gekleurd, 83 x 115 cm, schaal: 1/40 000,

en in uren, legende.

(Met : "Diagramme moyen de la marée à Heyst pendant les sondages de 1879 et 1880. - Stempel : Marine - Union fait la force - Hydrographie).

- SWAELMEN (L. Van der), Projet de boisement des dunes domaniales d'Ostende à Blankenberghe.

Bruxelles, Institut Cartogr. militaire, 1888.

Steendruk, gekleurd, schaal : 1/20 000, legende. - Bijkaarten.

Aantekeningen. - Gescheurd.

(Annexe au rapport de la Commission spéciale, instituée par arrêté ministériel du 25 avril 1887).

OOSTENDE :

- Vray portraict de la ville d'Oostende la quelle fut assiégée par Larchiduc le 5 Juillet (sic) l'an mil six cens ung et prinse l'an mil six cent quatre à la fin de Jullet. (Foto van de gravure van A. Huberti).

Z. pl., z.n., z.d. (17de eeuw).

Foto, zwart, 18 x 24 cm, zonder schaal, zonder legende.

(De foto is op karton geplakt en daarop van een omlijsting voorzien).

(Volgnummer der gravure : Tome 2, fol. (afgesneden)).

- HOPPACH (C.), Plan de la ville d'Ostende avec ses environs et le campement des troupes des Alliés qui ont fait l'attaque sous le commandement de son excellence Mr. d'Auverquerc, Velt-Maréchal des armées des Provinces Unies.

Bruxelles, Eugène Henry Fricx, MDCCVII (1707).

Kopergravure (Harrewijn fecit aqua forti simul et sculpsit), zwart, 50 x 71 cm, schaal : in vaders, legende.

(Wapen der Verenigde Provinciën).

- SCHENK (Pieter), 't Geseegend jaar van MDCCVI.

Amsterdam, P. Schenck, z.d.

Kopergravure (P. Schenck exc.), zwart, 48 x 58 cm, zonder schaal, zonder legende.

(Bevat de 9 volgende plattegronden : Barcelona, Meenen, Turijn, Ramelies, Dendermonde, Yvica, Ostende, Aath, Milaen).

(P. Schenk, Schouwburg van de oorlogen beginnende van Karel II tot op Karel III, Veldslagen ... met beschrijving in Latijn en Duyts. Amsterdam 1709).

- SCHENK (Pieter), Theatrum bellicum, incipiens a Carolo II Hispaniorum rege ad Carolum III continensque novem historicas figuras, in magna charta expressas, praecipuarum obsidionum tam mari quam terra, praecipuorum munimentorum ad Rhenum, Mosam, Mosellam, uti et in Hispania et Italia etc. ... Delineavit et edidit Petrus Schenck.

Amsterdam, Petrus Schenck, 1716.

Kopergravure, sepia, 47,5 x 58 cm, zonder schaal, zonder legende. Windrozen.

(Slechts één blad waarop de plannen van Winocksbergen, Atrecht, Bethune, Grevelingen, Gent, Aath, Ostende, Yperen en Condee).

- LOTTER (Tobias, Conrad), Germaniae Inferioris sive Belgii pars meridionalis (1759 : Datum, hier op de kaart, misschien over de oorspronkelijke, geschreven) exhibens X, provincias catholicas cum confiniis Galliae Germ. Hollandiae recentissime et curatissime in lucem edita.

Augsburg, H. Tobias Conrad Lotter, 1759.

Kopergravure, gekleurd, 49,5 x 57 cm, schaal : in gemene Duitse mijlen en in Franse van uren gaans, zonder legende. - Bijkaartje : plan van Oostende. (Cartouches voor titel, met allegorische figuren, en voor schaal).

- Ville d'Ostende. Plan général. Mars 1902.

Oostende, Georges Daveluy, (1902).

Steendruk (Georges Daveluy, imprimeur-lithographe, Ostende), gekleurd, 104 x 142 cm, zonder schaal, zonder legende.

OOSTENDE, Haven :

- Chart of the Ostend regatta, 1846.

Bruges, De Lay-De Muyttere, (1846).

Steendruk, zwart, 57 x 42 cm, schaal : 1/8 300, legende.

(Met beschrijvende tekst in het Engels. - Stempel : Cercle du Phare).

- STESSELS (A.), zie : "BELGIE. Kust".

- BUYCK (A.), Profil du Chenal d'Ostende.

Handschrift, (19de eeuw).

Pentekening, gekleurd, 78,5 x 193,5 cm, zonder schaal, zonder legende.

(Op keerzijde : "Chenal d'Ostende et Stroombank. - (Buyck)".

(Genummerd in blauw potlood : 24).

- BUYCK (A.), Profils du Chenal d'Ostende en 1698-1844 et en 1876.

Handschrift, (19de eeuw).

Pentekening, gekleurd, 83 x 124 cm, zonder schaal, zonder legende, aanduiding van lengte en diepte.

(Op keerzijde in potlood : "Chenal d'Ostende 1698-1844-1876. (Buyck)").

- Chenal d'Ostende.

Handschrift, (19de eeuw).

Pentekening, gekleurd, 51 x 100 cm, zonder schaal, zonder legende.

(Op keerzijde : "Digue du Comte Jean" & "Stroombank" = twee doorsneden).

OOSTENDE, Kust :

- (Kaart van de Noordzee met de zandbanken van Oostende tot Grevelingen, met zichten op de lokaliteiten in het aanpalend kustgebied).

Handschrift, (18de eeuw).

Pentekening, gekleurd, 66 x 79 cm, zonder schaal, zonder legende. Windroos.

(De namen der kust-lokaliteiten in potlood bijgeschreven).

- MAERE LIMMANDER (De), (Littora belge) Nieuport, Stroombank, Ostende, Blankenberghe, Heyst, fait conformément à la carte générale dressée par le lieutenant de Vaisseau Stessels en 1866. de Maere.

Handschrift, (19de eeuw).

Pentekening, gekleurd, 74,5 x 199 cm, schaal : 1/25 000, zonder legende.
Windroos.

(Op keerzijde in potlood : Littoral belge, mon premier grand plan, "A").

OOSTENDE, Omgeving :

- FRICX (Eugène, Henry), Carte particulière des environs de Bruges, Ostende, Damme, l'Ecluse et autres.

Bruxelles, E.H. Frick, 1707.

Kopergravure (I. Harrewijn sculps.), zwart, 39,5 x 55 cm, schaal : in Brabantse mijlen, zonder legende.

(E.H. Frick, Recueil des cartes des Provinces méridionales des Pays-Bas ...
Bruxelles, E.H. Frick, 1706-1712).

- BODENEHR (Georg, junior), Brugge, Gent, Damme, Oostende, Schluys, und andere nah anliegende Staette Plaetze und Vestungen mitt deren Gegenden.

Z. pl., G. Bodenehr, z.d. (1725).

Kopergravure (G. Bodenehr Jun. fec. et exc.), zwart, 16,5 x 30 cm, schaal : in uren en Franse mijlen, zonder legende.

(Onderaan in potlood : anno 1725).

- Carte d'Ostende et de ses environs.

Z. pl., z.n., 1878.

Steendruk, zwart, 82,5 x 85,5 cm, schaal : 1/5 000, zonder legende.

OOSTENDE, Postwegen naar Brussel :

- Plan de Bruxelles et de ses monuments principaux.

Bruxelles, Fietta frères, 1833.

Steendruk, zwart, 31,5 x 42 cm, schaal : in vaders, legende en "renvois des édifices et monuments publics compris dans le plain".

Bijkaarten : Carte itinéraire des environs. - Carte itinéraire des routes de postes de Bruxelles à Ostende. - Carte itinéraire des routes de postes de Bruxelles à la Haye et à Paris.

(Afbeeldingen van "Manneken-pis", "Maison de ville", "Eglise Ste. Gudule" en "Théâtre royal". - Op krantenpapier geplakt).

Emiel SMISSAERT

TIJDSCHRIFTARTIKELS

Fred Vandenbussche liet in het weekblad "Spectator" van 27 mei 1978 een interessant artikel afdrukken met de sprekende titel : "Zeelieden, de vergeten oudstrijders".

Een ander onderwerp uit de geschiedenis werd uitgediept door J. Verleyen, De Belgische vissers tijdens de Tweede Wereldoorlog, in : Neptunus Info Marine, jaargang 1978, nr. 9, blz. 2-18 en het nummer 11, blz. 11-15.

E.S.

EEN OORLOGSJOURNAAL

In de kleine documenten van "De Plate" vonden we nog een klein oorlogsjournaal van 1917-18. De aantekeningen zijn van de hand van Gustave ROYON. We laten zijn tekst hieronder integraal volgen.

S/S "PRINCE CHARLES DE BELGIQUE"

JOURNAL DE BORD (Artillerie)

commencé le 10 décembre 1917 (jour de mon embarquement)

1917 - décembre

Mercredi 12 : Quittons le port de Calais, à destination de l'Angleterre. Barres supportant la toile, entourait la plateforme du canon : celles de ces barres, qui par leur hauteur, pouvaient constituer un obstacle pendant le tir, ont été réduites d'environ un tiers.

vendredi 14 : Par les soins du capitaine, une sorte de paravent a été construit sur la plateforme du canon, pour nous abriter.

Samedi 15 : A 8 h. p.m., après un voyage qui s'est effectué rapidement et bien, nous arrivons à Cardiff (Bristol Channel) pour prendre un cargaison de charbon (anthracite).

Mardi 18 : Départ de Cardiff ; la pression de l'air dans le frein du canon, étant tombée à 25,75 Kgrs, j'ai fait le nécessaire pour la reporter à la normale qui est de 28 Kgrs; faute à un emploi antérieur, défectueux, de la pompe, je n'y ai pu réussir le côté contraire du tuyau attenant à la pompe, y avait été vissé avec force, broyant sous l'effort stérile, la valve de la pompe, qui ne faissait plus passer d'air; d'autre part l'huile qui était restée adhèrrée au tuyau, y était congelée par le froid fermant ainsi tout passage à l'air; j'ai remédié à ces "maux"; d'abord en démontant la valve pour en limer la partie affectée, ensuite par un nettoyage consciencieux de la pompe et de son tuyau.

Mercredi 19 : Le matin, au sortir du "Bristol Channel", ayant entendu un forte cannonnade, venant de la direction nord, nous redoublons de vigilance. Cet après-midi, un peu au sud-est du "Land's End" nous avons failli être torpillés ; version du capitaine - Vers 4.00 p.m. une torpille venait droit sur nous du flanc tribord; grace à une prompte manoeuvre du navire la torpille a passé derrière le navire, de deux à trois mètres à peine. Le sous-marin qui l'a lancée est resté submergé, ce qui nous a forcé à l'inaction et doit s'être retiré après son attaque; un peu plus tard le submersible a été, à son tour, attaqué à coups de bombes par un hydro-avion anglais, venu de la côte. Vers 8 h. nous jettons l'ancre en rade de Falmouth; les autorités britanniques sont prévenues du danger.

Jeudi 20 : Au jour, nous levons l'ancre et continuons notre route; à 11.30 h. une panne au gouvernail nous oblige à un court arrêt en pleine mer (brouillard artificiel) L'après-midi, nous faisons des expériences de dépistage par la fumée; ceci, au moyen de caisses contenant un patière qui, enflammée, dégage une épaisse fumée jaune, qui a pour but, le navire étant repéré, de cacher ce dernier à la vue de sous-marins ou autres bâtiments ennemis.

Samedi 22 : Ile de Wight : dans la soirée, au large de Portsmouth, attendons le départ du convoi pour Le Havre.

Dimanche 23 : mouillons en rade du Havre jusqu'à 5 h. du soir; amarrons dans le dock au charbon (Quai Colbert)

Lundi 24 : Fais les demandes concernent l'armement : à l'Agence Maritime Belge, 10, Rue Aufray, et au Bureau Général des Transports Maritimes, 75, Boulevard François 1er, Le Havre, Reçois jumelles A.P. 5-7811

Mardi 25 : Blessée à la main gauche en emmagasinant des munitions, je devrai être admis en traitement à l'hôpital Militaire Belge, Rue Ancelot, Le Havre, jusqu'à la prochaine escale en France, du S/S Prince Charles.

Mercredi 26 : Admis à l'hôpital; suis provisoirement remplacé à bord. Autorités averties.

Jeudi 27 : La plaie suppure et est nettoyée; sera cousue probablement demain. Bonne adresse pour faire suivre correspondance : administration de la Marine Belge. Rue de Montivilliers, 55, Le Havre.

Décembre 31 : Enfin nouvelles de ma Titenière, sérieusement malade d'une péritonite. Son rétablissement sera lent et difficile; pourquoi sont ce toujours les braves gens qui écopent ?!

1918 - janvier

janvier 1 : Faire de la musique au moyen d'une seule main, c'est pénible; mais écrire de la musique, dans un salle d'hôpital, renfermant des belges, c'est impossible sinon afroce !

janvier 2 : Un homme franc et ouvert juge un peuple d'après ses extérieurs, ses moeurs, ses villes, ses villages et ses water-closets (s'il y en a).

janvier 3 : Les occupations de nos glorieux malades : dormir, manger (que ce que l'on veut bien leur donner, ; oh, si peu) et s'asseoir tout une journée autour d'un immense poêle chauffé) fondre; rares sont ceux qui se plongeraient un moment dans une lecture, fut-elle d'un "maître" du roman populaire. Tous se livrent avec rage, durant des heures, à des discussions, souvent très malsaines... pour les malades.

janvier 6 : dimanche : Pourquoi est-ce que des soeurs vous écrivent toujours "en hâte" ou "à la hâte" ??? . j'ai revé que les forces de mon coeur avait besoin d'expansion; c'est clair comme le jour.

janvier 7 : Je serre la main gentée de madame la Baronne, femme du Ministre de Broqueville. en traitement à l'hôpital Militaire Belge, Rue Ancelot, Le Havre, jusqu'à la prochaine escale en France, du S/S Prince Charles.

janvier 8 : Amélioration subite et sensible de ma blessure; la chair poussant, au bords de la plaie, la sutturation ne sera plus possible.

janvier 18 : Après démarches, autorisation m'est donnée de rejoindre mon navire à Newport. Je m'embarque pour Southampton soir même.

janvier 19; 20 : Séjour à Watford court mais toujours bon. j'ai la chance d'y rencontrer Gutt etc.

janvier 21 : Rencontre Louis + Valentin au bureau de King William St.; dîners avec Willy. Retour à Watford.

janvier 22 : Je retourne à bord; triste état du matériel d'armement, ma fierté !

janvier 23 : quittons Newport.

janvier 29 : Calais après 7 jours de mer; mouillages à Falmouth, Plymouth et Brixham.

février 1 : Adour entre à Calais; essaye par des moyens honnêtes, mais mal interprétés par l'adjudant C., d'avoir Jean P; à mon bord; la chose est remise.

février 6 : partons à la 1me marée.

février 10 : après 4 jours de vent contraire, mer houleuse, reprenons place dans les docks de Newport.

février 13 : Quittons Newport ; arrêt devant Barry pour réparer légère avarie aux chaudières.

Gustave ROYON, chef de pièce

DE OESTERPUTTEN POLLET ANNO 1806

Over deze 18e eeuwse oesterputten, die gelegen waren op het "Hazegras", cindt u een historiek in : R. HALEWYCK en N. HOSTYN, Oostends Oesterboek, Oostende, 1978 (nog te koop in het Heemkundig Museum).

De Oesterput werd in 1805 onteigend om de bouw van een jachtsluis mogelijk te maken.

Hieronder de tekst van een affiche gedrukt bij BRICKX, waarvan een exemplaar bewaard wordt in het Stadsarchief, betreft de openbare verkoop op 10 april 1806.

N.H.

X X X

PORT D'OSTENDE

ECLUSE DE SCHASSE

V E N T E

Le Public est prévenu que le jeudi 10 avril 1806, (sur les lieux) à dix heures du matin, il sera procédé en présence de Monsieur le Maire d'Ostende, et de l'Ingenieur des Ponts et Chaussées, en résidence en cette ville, à la Vente au plus offrant et derniet enchérisseur, de Magasins et des matériaux en provenant, dépendans de la propriété dite l'Huitrière de Madame la veuve Pollet et consors, situés en cette commune.

Les Amateurs pourront voir et examiner les objets en question trois jours avant la vente, et prendre connoissance des clauses et conditions de ladite vente au Secrétariat de la Mairie tous les jours depuis neuf heures du matin jusqu'à six heures de l'après-midi.

A. OSTENDE, Le 24 Mars, 1806,

A.J. VAN ISEGHEM, Maire.

De laatste

uitgegeven boeken

zijn ALTIJD

te verkrijgen bij

INTERNATIONALE BOEKHANDEL
N. V.

Adolf Buylstraat 33

8400 - Oostende Tel. 70.17.33

en in haar bijhuizen

VERGETEN OOSTENDESE KUNSTSCHILDERS - XVI : HENRI PERMEKE (3e en laatste deel)

1900 :

' januari : "... Mr. H. Permeke, artiste - peintre, "paysagiste, conservateur du Musée Communal et professeur de dessin à l'Ecole Industrielle, vient chez moi pour voir le portrait." (Emile BULCKE, Livre d'or 1898-1900).

1901 :

Deelname aan het "Salon des Marinistes" in het Kursaal te Oostende, samen met ondermeer MEUNIER, CASSIERS, HANNON, HALLE & MUSIN.

Enscor schreef : "Permeke croque toujours prestement des bateaux croustillants".

Henri Permeke moedigt in die jaren Jan DE CLERCK aan. Deze stond op de drempel van zijn artistenloopbaan en kreeg enig onderricht van H. PERMEKE.

Ook Daan BOENS moet omstreeks die tijd enig schilderonderricht van PERMEKE gekregen hebben.

1902 :

Deelname aan de "Exposition des Beaux-Arts organisée à l'occasion de l'inauguration de la nouvelle salle du Kursaal" (Oostende, Kursaal, 2 augustus-15 september)

met : "Approche de l'orage" (olie)

"Canal d'Ostende" (olie)

"Ruines d'Orval" (tekening)

"L'Escaut à Burght pendant les glaçons" (tekening).

Restauratie van 3 oude werken uit de SS Petrus & Pauluskerk, beschadigd tijdens de brand van 1896 : "Wonderbare visvangst" (Naar Rubens), "Sint-Heribert bezoekt Keizer Otto III" en "Sint-Jozef verwittigd door de engel" (Jan Maes).

1903 :

De stad Oostende koopt zijn "Haven van Oostende bij naderend onweer" voor 565 Fr. Het doek verdwijnt in de brand van het Stadhuis, mei 1940.

1904 :

Samen met de kunstschilders Vital KEULLER & Emile BULCKE doet H. PERMEKE mee aan een wedstrijd ingericht door "Ostende en Avant". Doel was het uittekenen van een praalstoet op het thema "Beleg van Oostende".

BULCKE ging met de prijs lopen, maar de stoet zelf werd nooit opgezet (zie De Plate 79/76).

1905 :

Deelname aan een "Salonnet Ostendais" samen met Jan DE CLERCK, Emile BULCKE, Emile SPILLIAERT & Félix BUELENS.

1907 :

Deelname aan het "Salon des Beaux-Arts (Kursaal, Oostende; juli-september), ingericht door "Ostende Centre d'Art".

Hij toont er twee grote houtskooltekeningen, oa. een "Gezicht op de vijver van het Maria-Hendrikapark met Sint-Jozefskerk in de achtergrond" (Oostende; Privéverz.)

De luxueuze catalogus van genoemd salon toont een foto van vader PERMEKE, poserend voor zijn schildersezels waarop het doek "Rivierlandschap", nu in het Jabbeeks Permeke-museum, te zien is.

20 juli 1907 : In "L'Echo d'Ostende" verschijnt een artikel over Henri PERMEKE onder de titel "Un Ostandais par semaine".

1908 :

Onenigheid met zoon Constant. Deze verlaat het ouderlijk huis en neemt met Gust DE SMET zijn intrek in een huis op de Visserskaai.
Hoofdoorzaken : uiteenlopende artistieke visies, Constant's relatie met Marie DELAERE, zijn toekomstige vrouw. Kortom : een "generatiekloof".

1912 :

Henri PERMEKE overlijdt te Oostende op 15 september 1912. Hij wordt begraven op het kerkhof te Oostduinkerke, naast Louis ARTAN, en dit op PERMEKE'S uitdrukkelijke wens. Stippen we aan dat Henri's broer, Edouard in die tijd pastoor was te Oostduinkerke. Welke de relaties PERMEKE-ARTAN waren is niet duidelijk.

Aankooppolitiek voor het museum

Tijdens het conservatoriumschap van Henri PERMEKE werd de Stedelijke kunstverzameling enorm uitgebreid, zowel via giften (en deze waren heel erg talrijk), als via doelbewuste aankopen. In dit laatste had PERMEKE uiteraard veel te zeggen, zie hier een lijstje van de aankopen (deze met S aangeduid werden gekocht met staatssteun) :

1898 : James ENSOR "Zieke dompelaar die zich warmt" S

1899 : Leon HERBO "Portret van Burgemeester Jean Van Iseghem"

Leon HERBO "Portret van Burgemeester Henri Serruys"

Em. BULCKE "Portret van Burgemeester J.B. Lanszweert"

Em. BULCKE "Portret van Burgemeester Charles Delmotte"

In 1899 schonk H. PERMEKE een aquarel door hemzelf geschilderd : "Vissersbootje te De Panne".

1900 : Félix COHEN : "Vissersweduwe te Scheveningen" S

Flori VAN ACKER : Portret van Burgemeester André Van Iseghem"

Louise DENEM : "Portret van Burgemeester Charles Janssens"

Flori VAN ACKER : "Portret van Burgemeester J.B. Serruys".

1901 : Félix BUELENS "Mollusques et crustacés"

Edouard HAMMAN "Badende vrouw"

Fr. MORTEMANS "Stilleven" S

P. HERMANUS "Kerk te Katwijk" S

G. GOEMANS "Morgen van een mooie dag" S

Theo HANNON : "Oud Oostende; Kanaal" S

Theo HANNON : "Oud Oostende; Camera Obscura" S

Theo HANNON "Oud Oostende; Molen van Leleu" S

A. MARCETTE "Marine" S

H. STAQUET "Hollands interieur" S

M. HAGEMANS "Nachteffect" S

James ENSOR : Volledige reeks etsen tot 1901 S

- 1903 : Henri PERMEKE "Opkomende Storm. Ingang van de haven van Oostende".
- 1904 : Ch. DE KESEL "Portret van Graaf De Smet de Naeyer".
- 1905 : Isidore VERHEYDEN "Septemberdag" S
 Omer COPPENS "Hoeve in Vlaanderen" S
 Rodolphe WYTSMAN "Hoevetje in de duinen" S
 Victor GILSOUL : "Palingbrug te Nieuwpoort" S
- 1906 : Emile SPILLIAERT "Opklaring"
 Oscar HALLE "Corderie" S
 Alfred BASTIEN : "Boucherie de Bou-Daada" S
 Robert PICARD "Eau dormante" S
 Philippe SWYNCOF "Derde dok te Oostende" S
 Albert SCHIE "Regenweer te Brugge" S
 Constantin MEUNIER "Oostendse vissers" S
 Victor ROUSSEAU : "Vrouw met hoed" S
- 1907 : Ferdinand KHNOFF : "Souvenir de Vienne" S
 Martin MELSEN "Question d'intérêt" S
 Lucien FRANK "Haven van Oostende" S
 M.A. MARCOTTE "Serre met azaleas" S
 Armand APOL "Oude brug te Mechelen" S
 Jean LEMAYEUR "Plein te Nieuwpoort" S
 Emile BULCKE "Kaai te Oostende" S
 Alexandre MARCETTE "Garnaalvissers te paard" S
 James ENSOR "Interieur" S
 Louise DANSE "Apollo & Martyas" S
 Louise DANSE "Studio" S
 Louise DANSE "Sint-Joris en de draak" S
 Anna BOCH "Kaai te Mechelen" S
 Firmin BAES "De infant" S
 Félix CONSTANT "Herberginterieur" S
- 1908 : Ch. DE KESEL "La Mondaine" (terracotta)

(deze gegevens haalden we in de jaarverslagen van de stad Oostende).

Henri Permeke als fotograaf

Net als zijn naaste familieleden, de ANTONY's, had Henri PERMEKE het fotografievirus te pakken. Hij liet tal van interessante, maar weinig gekende opnamen na. De meeste monogrammeerde hij H.P.

We vermelden : - een belangrijke reeks foto's van schilderijen uit het Oostends Museum (nu allen verwoest) en van de schilderijen die hij restaureerde (ca. die uit de OLV ter Duinenkerk).

- op andere foto's zien we binnengezichten uit het oude Heemkundig Museum in het Maria-Hendrikapark (te zien in het Heemkundig Museum "De Plate", of zijn woonboot gemeerd op een of ander kanaal.

Op aquarellen van zijn hand (destijds Kunsthandel Oude Glorie, Oostende) is ook zijn woonboot te zien, gemeerd op het kanaal Oostende-Brugge.

ICONOGRAFIE VAN HENRI PERMEKE :

- Bij het jaar 1907 vermeldden we reeds een portretfoto afgedrukt in een catalogus van "Oostende Centre d'Art".

- Op plaat 33 in Y. VYNCKE's "Kent u ze nog de Oostendenaars" zien we een familiefoto van omstreeks 1895 waarop we Henri PERMEKE met vrouw en kind zien.
- In de catalogus van het Permekemuseum te Jabbeke, opgesteld door Willy VAN DEN BUSSCHE, zijn ook enkele interessante foto's van Henri PERMEKE afgedrukt.

BIBLIOGRAFIE :

- H.L. PERMEKE, Catalogus descriptif illustré, Casino (Hôtel-de-Ville), Oostende, 1897.
- J. ENSOR, Le Salon des Marinistes, in La Saison d'Ostende, 17 juli 1902.
- Artikel in "L'Echo d'Ostende" van 20 juli 1907.
- A. STUBBE, C. Permeke, Louven (Davidsfonds), 1931.
- E. DE SEYN, Dictionnaire biographique des Sciences, des Lettres et des Arts en Belgique, Brussel, 1936.
- W. VAN DEN BUSSCHE, Provinciaal Museum Constant Permeke, Jabbeke, (1972).
- E. BENEZIT, Dictionnaire critique et documentaire des peintres, sculpteurs, dessinateurs et graveurs...; Paris, 1976.
- Biografisch woordenboek der Belgische Kunstenaars van 1830 tot 1970, Brussel (ARTO), 1979.
- W. VAN DEN BUSSCHE, Henri Permeke, Jabbeke, 1980.

Noëbert HOSTYN

LEZERSBRIEF

Als lid van "De Plate" en Oostende-minnaar lat ik U hierbij een toneeltje geworden dat met Oostende te maken heeft en dat wij leerden toen ik in zevende leerjaar zat aan de Heilig Hartschool (hoek Sint Katharinapolderstraat en Karel Van de Woestijnestraat) in het jaar 1956. Ik ben geboren aan de Timmermansstraat, nr 56 - eerste verdieping en beleefde er heerlijke jeugdijaren. Op het deel van de Plakkersstraat rechtover de school stonden er nog geen huizen en je kon dus zien tot aan de Duivenhokstraat. In het midden van dit bouwland liep een vuile beek. Als kinderen zegden we "de bagge". (1) 't Was er heerlijk spelen. De thuiskomst was minder prettig. Beneden ons woonde tot 1950 Kamiel Bisschop. Deze was melkventer en was ook "hoendevanger" aan stad. Hij pakte met een net de loslopende honden. Zijn bijnaam was dan ook "den hoendevanger". Mijn vader, Octaaf Maes, werkte jarenlang in "Friture Octave", aan de Christinastraat 33, schuinover de Glazenstraat. Van hem erfde ik de "liefde voor Oostende". Hij was zeer populair in de jaren 1955-1965 en kende goed W.A.J. Casens, alias De Baron, die ook vermeldt wordt in O. Vilain's "Langs de Galerijen-Den ouden Becasse - blz. 78". M'n vader was er trouwe klant. Van W.A.J. Casens heb ik trouwens ook een boek : Le Baron s' évade. Het tweede deel heb ik niet en 'k weet niet of het bestaat. (2)

Tot daar, enkele bedenkingen, die ik neerpen als begeleiding van het toneeltje "Onze Lieve Vrouw ter Duinen". Ik weet niet wie de schrijver is. (3)

Ronny MAES

- N.V.D.R. : (1) De heer Maes bedoelt de toen nog niet helemaal overwelfde Sint-Katharinakreek.
- (2) Willy Casens heeft nooit meer dan één boek gepubliceerd.
- (3) Wie de auteur van dit schools en zeer devoot toneelstukje kent kan dit laten weten aan de heer R. Maes, Lindenlaan, 23, 8202 Varsenare.

JOHN GHEERAERT GELAUWERD MET DE ARY SLEEKSPRIJS

De Ary Sleeksprijs, één der "Fondsprijzen" van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde te Gent, werd voor de tweede maal toegekend en gaat voor het tijdvak 1978-1980 naar de letterkundige John Gheeraert uit Bredene, die als leraar les geeft in het Onze-Lieve-Vrouwe College te Oostende. Hij wordt bekroond voor zijn "Paardjes uit Polen en andere verhalen", zeer verdienstelijk werk dat nog ongepubliceerd bleef. Deze prijs zal er wel in belangrijke mate toe bijdragen, dat hij een geïnteresseerde, nationaal gevestigde en gerenommeerde uitgever zal vinden om het boek gedrukt op de markt te brengen. John Gheeraert is de laatste jaren zeer productief geweest als schrijver, ook over Oostende. Herinneren wij aan : "Ode aan Oostende", "Vertellingen uit "Het Zeepaardje"", om er een paar te vermelden. Hij was, sporadisch en occasioneel, ook medewerker van ons tijdschrift "De Plate" en publiceerde wat in zuiver literaire tijdschriften : "Dietsche Warande en Belfort", "Heibel". Al hij al een verdiende beloning voor jarenlange literaire en onbezoldigde inzet op het front der fraaie letteren ! De Ary Sleeksprijs houdt de angedachtenis in ere van Ary Sleeks, pseudoniem van de Oostendse letterkundige en volkskundige, wijlen, Karel Seys, die tevens stichter-voorzitter was van de Oostendse Heemkundige Kring "De Plate" in november 1954. De prijs bedraagt 7.000 F. en wordt om de drie jaar toegekend aan de Vlaamse letterkundige die nog niet werd bekroond en die in die tijdruimte de beste in het Nederlands gestelde roman of novellenbundel of het beste essay (ook over folklore) geschreven heeft. Het reglement van de prijs werd goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 2 juli 1974. De eerste periode omvatte de jaren 1975-1977 en de prijs werd toen gewonnen door Werner Pauwels voor zijn roman "Dameshondje". De uitslag van de Wedstrijd wordt op de jaarlijkse plechtige openbare vergadering, oktober 1981, in het Academiegebouw te Gent afgekondigd. Wij wensen, oprecht en van harte, John Gheeraert, Oostends laureaat van de Ary Sleeksprijs anno 1980, een verdere zeer vruchtbare en intense literaire carrière toe namens onze kring !

E. SMISSAERT

EEN DOCTORAAT OVER DE VOEDING IN DEN NOORDZEEWATEREN

Dora De Cremer, geboren te Asse in 1954, promoveerde op donderdag 19 februari 1981 tot Doctor in de Wetenschappen aan de Katholieke Universiteit te Leuven op een proefschrift getiteld : "Studie van de plantaardige voeding bij Crangon Crangon L. (1758) in de Belgische littorale noordzeewateren en summiere benadering van zijn dierlijke voedsel fractie in het kader van een ecologische en algologische studie van zijn natuurlijk leefmilieu". Promotor was Prof. dr. A. Louis. Mevrouw Dora De Cremer studeerde plantkunde aan de Leuvense universiteit, waar zij in 1976 het diploma van licentiaat behaalde; hierna was zij als medewerkster verbonden aan het Laboratorium voor Hydrobiologie aldaar.

Emiel SMISSAERT

HET HEEMKUNDIG MUSEUM

Gedurende al de wintermaanden is het Heemkundig Museum elke zaterdagvoormiddag geopend van 10 tot 12 uur.

ONZE OMSLAG

Sommige leden hebben wat verwonderd gekeken naar de 19de eeuwse illustratie op de omslag van ons tijdschrift. Enkel men meenden dat het tekeningen waren van de bekende illustrator MARS.

Wij kunnen hen echter mededelen dat het illustratie was dat verscheen op 18.9.1887 in het weekblad "Le globe illustré". De illustrator was M. BODART, die zich inspireerde op de tegenstellingen in het dagelijkse leven te Oostende : het harde leven van de zeevisser (een open zeilboot, zeebonker, vuurtoren en garnaalkruizer) en het bad- en strandleven (baadster, badkabinen, badvrouw en redder).

In feite is de gravure nog groter, want bovenaan dit geheel liet M. BODART ook nog het Kursaal aanschouwen, met daaronder het wapenschild van Oostende, niet gehouden door een zeemeerman en een zeemeermin, maar door een visser en een badgast.

O. VILAIN

HET BESTUUR VAN "DE PLATE"

"Geen 2 zonder 3" zegt men wel eens en toch was het zo toen onlangs niet minder dan 3 bestuursleden tegelijkertijd in het ziekenhuis waren opgenomen. Jef KLAUSING (pas in verlof uit Bangladesj), Walter MAJOR en Leo HOLVOET, moesten elk om beurt een heelkundige bewerking ondergaan. Ondertussen hebben reeds Jef en Walter terug de rangen vervoegd. We hopen spoedig hetzelfde met Leo.

Alle leden van "De Plate" wensen onze 3 bestuursleden een opperbest herstelverlof toe.

A. VAN ISEGHEM
Voorzitter

ERRATA

Tot onze spijt werden enkele pagina's niet verbeterd. Zo zullen onze leden op p. 15 wel Necrologie i.p.v. micrologie willen gelezen hebben. Onze excuses hiervoor.

IN DIT NUMMER :

- blz. 3 : G. BILLIET : Uit de bibliografie van Oostende (5) Antony Valabrègue
 - blz. 5 : E. SMISSAERT : Een onbekend reisverslag uit de 19e eeuw
 - blz. 6 : R. POELMAN : Prinses Liliane : een prinses van Oostakkers bloed
 - blz. 11 : N. HOSTYN : Een voorloper van de Oostendse akademie
 - blz. 15 : E. SMISSAERT : De Oostendse dichter August Van Houtte gebloemleesd
 - blz. 17 : id. : Mededelingen over kaarten en atlanten
 - blz. 22 : G. ROYON : Klein oorlogshournaal 1917-18
 - blz. 25 : N. HOSTYN : Vergeten Oostendse schilder : XVI Henri Permeke (3)
 - blz. 28 : R. MAES : Lezersbrief
 - blz. 28 : E. SMISSAERT : John Cheeraert gelauwerd
-

TEKSTOVERNAMES UIT DE PLATE STEEDS TOEGELATEN MITS BRONOPGAVE

A. VAN ISEGHEM

ALLE VERZEKERINGEN

HYPOTHEKEN

geven U:

- ★ voordelige rente
- ★ vrijstelling van roerende voorheffing (tot 15.000 fr. interest)
- ★ onmiddellijk volledig opvraagbaar
- ★ ongevalverzekering

Een vriendelijk onthaal en een persoonlijke service zullen U te beurt vallen.

STOCKHOLMSTRAAT 47a

8400 OOSTENDE

Tel. 70.35.73